

СВЕСКЕ МАТИЦЕ СРПСКЕ

Бр. 65

Покренуте 1985.

УРЕДНИШТВО

Др Горана РАИЧЕВИЋ (уредник *Серије књижевности и језика*)

Др Слободан АНТОНИЋ (уредник *Серије друшћивених наука*)

Др Ира ПРОДАНОВ КРАЈИШНИК (уредник *Серије уметности*)

Др Боривој КРСТИЋ (уредник *Серије природних наука*)

Штампање ове свеске финансирано је из
Легата инж. Лазара и Савете Стојковић

ISSN 0352-7727

СВЕСКЕ МАТИЦЕ СРПСКЕ

ГРАЂА И ПРИЛОЗИ ЗА КУЛТУРНУ
И ДРУШТВЕНУ ИСТОРИЈУ

Серија друштвених наука

Св. 16

УРЕДНИШТВО СЕРИЈЕ ДРУШТВЕНИХ НАУКА

Др Слободан АНТОНИЋ (главни уредник)
Др Милош КОВИЋ
Др Ненад НИНКОВИЋ
Др Борис СТОЈКОВСКИ

Нови Сад
2025

САДРЖАЈ / CONTENTS

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ / ARTICLES and TREATISES

Милан Матавуљ МИРОСЛАВА (МИРА) СТАНОЈЕВИЋ КАСТОРИ: Ликовни педагог (Нови Сад, 1937 – Нови Сад, 2024) Milan Matavulj MIROSLAVA (MIRA) STANOJEVIĆ KASTORI: Art teacher (Novi Sad, 1937 – Novi Sad, 2024)	7
Ненад Урић Др ДЕЈАН С. МИКАВИЦА: историчар, универзитетски професор (Нови Сад, 1964 – Нови Сад, 2022) Nenad Urić Dr DEJAN S. MIKAVICA: Historian, University Professor (Novi Sad, 1964 – Novi Sad, 2022)	23
Бранко Ћурчин Сећања Др ПЕТАР МИКИЋ – БРАЦА: лекар-педијатар (Сремски Карловци, 1925 – Нови Сад, 2011) Branko Ćurčin Memories Dr PETAR MIKIĆ – BRACA: Doctor-pediatrician (Sremski Karlovci, 1925 – Novi Sad, 2011)	29
Јован Реповић БЛОКАДА ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА У НОВОМ САДУ ОД НО- ВЕМБРА 2024. ДО ФЕБРУАРА 2025. ГОДИНЕ: из угла једног од њених учесника Jovan Repović BLOCKADE OF THE FACULTY OF PHILOSOPHY IN NOVI SAD FROM NOVEMBER 2024 TO FEBRUARY 2025: from the perspective of one of its participants	35

Владимир Болта	
ДВА ЗАПИСНИКА СА ПЛЕНУМА ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА	
У БЕОГРАДУ У БЛОКАДИ (2024–2025)	61
Vladimir Bolta	
TWO MINUTES FROM THE PLENUM OF THE FACULTY OF PHILO-	
SOPHY IN BELGRADE DURING THE BLOCKADE (2024–2025)	

*Проф. др МИЛАН МАТАВУЉ**
Универзитет у Новом Саду
Природно-математички факултет
Трт Доситејева Обрадовића 2, Нови Сад, Србија
Е-адреса: milan.mataavlj@gmail.com

МИРОСЛАВА (МИРА) СТАНОЈЕВИЋ КАСТОРИ:
Ликовни педагог
(Нови Сад, 1937 – Нови Сад, 2024)

САЖЕТАК: Мирослава Мира Станојевић Кастори образовала се у Новом Саду где је завршила основну школу, а потом Школу за васпитаче, Вишу педагошку школу (Одсек за ликовно васпитање) и нижу музичку школу. Дипломирала је на Филозофском факултету Универзитета у Новом Саду (Одсек за предшколску педагогију). До пензионисања радила је као васпитач деце предшколског узраста у вртићима у Новом Саду. Била је стручни сарадник за ликовно васпитање и била први зачетник формирања педагошке службе у предшколским установама. Касније, функција стручног сарадника прераста у звање

* Академски сликар и графичар

руководиоца Центра за стручно усавршавање васпитања у области ликовног васпитања и део Центра за ликовно васпитање деце и омладине Војводине, чиме је формирање оваквог центра имало и шири значај. Још као васпитач била је ментор ученицама Школе за васпитаче, а касније и као стручни сарадник и за студенте Педагошке академије и студентима педагогије Филозофског факултета. Основни задатак стручног сарадника био је унапређење рада на ликовном васпитању у раду са децом, стручно образовање васпитача кроз предавања, индивидуалне и групне разговоре, семинаре, практичан рад, укључивање васпитача у истраживачке пројекте, коришћење савремене литературе и праћење ликовног развоја деце, проширивање ликовне културе, естетског уређења простора за децу и др. Написала је неколико приручника и уџбеника из области ликовне педагогије. У сарадњи с Радничким универзитетом у Новом Саду била је аутор више дијафилмова, серија, графо-фолија и илустрација књига – приручника за васпитаче. Учествовала је, самостално или са другим ауторима и институцијама, у 17 истраживачких пројеката који су рађени с циљем унапређења рада са децом. Сарађивала је и објављивала радове у деčјим листовима: *Пољсарац*, *Мали Невени*, *Зека* итд. Као члан Комисије за предшколско васпитање у Просветном савету СР Србије радила је на изради првих Програма васпитно образовног рада са децом 0–3 године и 3–7 година. Била је и члан Комисије Просветног савета за уметничко и посебно уметничко васпитање. Одржала је велики број предавања и семинара за васпитање, како код нас тако и у иностранству. За свој рад добила је многобројна признања. У слободно време бавила се сликањем акварел техником. Излагала је своје радове на самосталним изложбама и учествовала на више групних изложби ликовних педагога у Новом Саду и Новосадском клубу. Свирала је хармонику и руководила вокалном групом у Новосадском клубу. Давала је приватне часове хармонике и имала један оркестар хармоника млађег школског узраста.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: Мирослава Станојевић Кастори; ликовна педагогија; музичка педагогија; предшколско васпитање; сликарство

Мирослава Станојевић Кастори рођена је у Новом Саду 26. августа 1937. године од оца Петра, трговца и мајке Јованке, домаћице. Одрастала је у породици с родитељима и две сестре. Старија сестра Ђурђинка била је домаћица (преминула је 1977). Млађа сестра Стојанка пензионисана је професор и научно-стручни преводилац за немачки језик. Објавила је први српско-немачки речник у области правних наука (2007). Студирала је у Новом Саду и Немачкој.

Цео живот Мирославе Станојевић Кастори везан је за Нови Сад, где је завршила основну школу. Године 1958. завршила је Школу за васпитаче с одличним успехом, Вишу педагошку школу (Одсек за ликовно васпитање) 1962. и нижу музичку школу, а 1982. и Филозофски факултет, Одсек за предшколску педагогију.

Од 1958. до 1970. радила је као васпитач са децом предшколског узраста у вртићима у Новом Саду, прво у школи „Иво Лола Рибар” у четворочасовном боравку (огледно одељење), касније у „Снежани” и „Пиониру”. Када су се све установе у Новом Саду припојиле Предшколској установи „Радосно детињство”, која је бројала 63 вртића у граду и приградским насељима, у овој установи остала је до пензионисања 1992. године. Од 1977. године радила је

као стручни сарадник за ликовно васпитање и била први зачетник формирања педагошке службе у предшколским установама. Касније, функција стручног сарадника прераста у звање руководиоца Центра за стручно усавршавање васпитања у области ликовног васпитања и део Центра за ликовно васпитање деце и омладине Војводине, чиме је формирање оваквог центра имало и шири значај. Још као васпитач била је ментор ученицама Школе за васпитаче, а касније и као стручни сарадник и за студенте Педагошке академије и студентима педагогије Филозофског факултета. Основни задатак стручног сарадника био је унапређење рада на ликовном васпитању у раду са децом, стручно образовање васпитача кроз предавања, индивидуалне и групне разговоре, семинаре, практичан рад, укључивање васпитача у истраживачке пројекте, коришћење савремене литературе и праћење ликовног развоја деце, проширивање ликовне културе, естетског уређења простора за децу и др.

Из таквог рада проистекли су и многи следећи резултати њеног рада као стручног радника који се огледа у изради приручника и уџбеника: *Ликовно васпитање за I разред Педагошке академије* (Београд 1982); *Ликовно васпитање за II разред Педагошке академије* (Београд 1982; Оба уџбеника у коауторству са проф. др Богомилом Карлаварисом и проф. Јованком Келбли); *Методика ликовног васпитања предшколске деце: за III годину педагошке академије* (Београд 1986); *Методика ликовног васпитања предшколске деце: за IV годину педагошке академије* (Београд 1986; оба уџбеника у коауторству са проф. др Богомилом Карлаварисом и проф. Јованком Келбли); *Пайир – илустрира у ири вацеј дејтеја* (Горњи Милановац 1984); *Ликовно обликовање у дејтим вријетима СССР и СФРЈ: приручник за васпитаче* (коаутор са проф. др Емилом Каменовим и др Лијом Пантелејевом, Горњи Милановац 1987). Књига је издата и на руском језику у Москви 1987: *Художественный труд в детских садах СССР и СФРЮ: книга для воспитателя детского сада*. Израдила је неколико скрипти за васпитаче: *Разрађени планови рада из ликовног васпитања за узраст 1–7. године*; *Разрађене пријеме из свих ликовних подручја 1974. год.*; *Ликовна интeрпрeтaциjа неких ђојмова деце од 3–7 година* (коаутор са Богомилом Карлаварисом и Софијом Ациган; Нови Сад 1979). Са групом аутора објавила је стручне радове у књигама: *Likovno vaspitanje danas, zbornik* (Novi Sad 1971), *Kreativnost i likovno vaspitanje, zbornik* (Novi Sad 1976), *Igramo se, otkrivamo, stvaramo: zbirka aktivnosti za predškolsku decu* (Novi Sad 1986). Била је главни уредник стручног *Билтена* у Предшколској установи „Радосно детињство” у Новом Саду (1971–1979). У њему је објавила низ прилога корисних васпитачима у реализацији програмских садржаја. Такође, објавила је преко 35 стручних радова у часописима *Ликовно васпитање* (Нови Сад), *Umjetnost i dijete* (Zagreb), *Педагошка стварност* (Нови Сад), *Предшколско деје* (Београд).

У сарадњи с Радничким универзитетом у Новом Саду била је аутор више дијафилмова, серија, графо-фолија и илустрација књига – приручника за

васпитаче. Учествовала је, самостално или са другим ауторима и институцијама, у 17 истраживачких пројеката који су рађени с циљем унапређења рада са децом. Сарађивала је и објављивала радове у дејим листовима: *Пољска-рац*, *Мали Невени*, *Зека* итд.

Као члан Комисије за предшколско васпитање у Просветном савету СР Србије радила је на изради првих Програма васпитно образовног рада са децом 0–3 године и 3–7 година (1967–1970, 1974, 1984, 1988), као члан Комисије Просветног савета за уметничко и посебно уметничко васпитање.

Одржала је велики број предавања и семинара за васпитање, највише у АП Војводини, као и у свим већим градовима Југославије. У Египту је 1975, на стручном семинару одржала предавање о ликовном васпитању предшколске деце у Југославији, а 1981. године у Штокхолму, Гетеборгу и Малмеу у Шведској, одржала је десетодневни семинар за васпитаче који раде са децом наших радника на привременом раду у иностранству.

За свој рад добила је многобројна признања: Орден рада са сребрним венцем од председника Републике (1973), Орден заслуга за народ са сребрном звездом од председника Југославије (1980). Просветни савет Војводине доделио јој је звање педагошког саветника (1986). Друштво ликовних педагога Југославије доделио јој је награду „Заслужни ликовни педагог Југославије” (1980). Центар за ликовно васпитање деце и омладине Војводине доделио јој је петнаест диплома за успешан педагошки рад и формирање збирке дејих ликовних радова. Добитник је дипломе Змајевих дејих игара (била члан је Управног одбора десет година). Добитник је награде *Малој невена*, Црвеног крста, Друштва за бригу о деци, Педагошког факултета у Риједи и др.

У слободно време бавила се сликањем акварел техником. Одржала је три самосталне изложбе и учествовала на више групних изложби ликовних педагога у Новом Саду и у Новосадском клубу. Свирала је хармонику и руководила вокалном групом у Новосадском клубу. Давала је приватне часове хармонике и имала један мали успешни оркестар хармоника млађег школског узраста. Предавала је музичко васпитање у нижим разредима основне школе „Иван Гундулић”. На тај начин користила је усвојена знања из музике која су јој подарили наши професори и педагози, а међу њима највише проф. Сава Вукосављев („Чика Сава”).

Пензионисана је 1992, са напуњене 34 године педагошког рада, како са децом тако и са васпитачима.

Пропутовала је скоро све метрополе Европе, поједине у Северној Африци, Израелу, Јордану и Америци, било на студијском или индивидуалном путовању, што је обогатило њена индивидуална сазнања и дух. Била је удата за универзитетског професора и академика (Мађарска академија наука, Војвођанска академија наука и уметности, Руска академија природних наука, Инжењерска академија Србије) Рудолфа Касторија, познатог научника у области физиологије биљака. У браку нису имали деце, али је у свом раду

много љубави и лепих тренутака поклонила свој деци с којом је радила и васпитавала их. Организовала је велики број изложби ликовних радова предшколске деце у установи, музејима, галеријама (инструктивне, ревијалне, тематске, студијске) и слала деčје ликовне радове на све конкурсе и такмичења у свету на којима су освајане многе награде (Индија, Јапан, Чехословачка, СССР и др.). Била је веома активан члан Центра за ликовно васпитање деце и омладине Војводине. При Предшколској установи „Радосно детињство” у Новом Саду основала је значајну збирку ликовних радова деце предшколског узраста, која је послужила многим истраживачима у раду.

У *Енциклопедији Нової Сага* налазе се одреднице њеног оца → Петра Станојевића Дајке, текстилног трговца (2005, св. 26, стр. 194–195) и стрица → Ђуре Станојевића Дајке, текстилног трговца (2005, св. 26, стр. 185–186) и њеног супруга → Рудолфа Касторија, академика и професора Универзитета у Новом Саду у пензији (1998, св. 10, 317–318), као и њена одредница (2005, св. 26, стр. 191–192). Станојевићи су били познати текстилни трговци – мануфактуристи у Новом Саду.

Неспорно је да је Мирослава Станојевић Кастори својим дугогодишњим успешним и истрајним радом и љубављу према деци у значајној мери допринела осавремењивању ликовног васпитања предшколске деце и тиме га унапредила. Својим резултатима стручног и истраживачког рада оставила је неизбрисив траг у ликовном одгоју деце.

Мирослава Станојевић Кастори преминула је у Новом Саду 2024. године.

ОБЈАВЉЕНИ СТРУЧНИ РАДОВИ

- 1) „Dijafilm kao pomoćno sredstvo za uvođenje dece u slušanje muzike programskog karaktera”, *Pedagoška stvarnost: časopis za školska i kulturno-prosvetna pitanja* (NS), God. XV, br. 4, 1969, str. 254–258.
- 2) „Od igre ka samostalnim likovnim rešenjima”, *Likovno vaspitanje* (NS), 1970/1971, str. 19–21.
- 3) „Instruktor predškolskog vaspitanja u predškolskoj ustanovi – novi korak „Radosnog detinjstva”, *Likovno vaspitanje*, br. 2, 1970, str. 23–24.
- 4) „Orijentacioni tromesečni planovi rada iz likovnog vaspitanja za rad sa decom predškolskog uzrasta”, *Likovno vaspitanje*, br. 3, 1971, str. 1–23.
- 5) „Likovno oblikovanje poklona majkama za 8 mart”. Bilten predškolske ustanove „Radosno detinjstvo”, *Likovno vaspitanje*, 1971, str. 48–52.
- 6) „Mogućnosti realizacije programskih sadržaja likovnog vaspitanja u predškolskim ustanovama”, *Predškolsko dete*, sv. 3, 1971, str. 315–320.
- 7) „Likovno vaspitanje – oblik kultivisanja dečje igre”, *Predškolsko dete* (Bg), 2–3, 1972, str. 254–257.
- 8) „Psihološke pretpostavke likovnog izražavanja dece predškolskog uzrasta”. Bilten predškolske ustanove „Radosno detinjstvo”, *Likovno vaspitanje* (NS), 11, 1972, str. 12–22.

- 9) „Likovni elementi u likovnim radovima predškolske dece”. Bilten predškolske ustanove „Radosno detinjstvo”, *Likovno vaspitanje* (NS), 11, 1972, str. 22–27.
- 10) „Problemi ostvarivanja likovnog područja vajanja u dečjim vrtićima”. Bilten predškolske ustanove „Radosno detinjstvo”, *Likovno vaspitanje* (NS), 11, 1972, 35–42.
- 11) „Ilustracija – oblik rada u likovnom vaspitanju”, Bilten predškolske ustanove „Radosno detinjstvo”, *Likovno vaspitanje* (NS), 11, 1972, str. 1–5.
- 12) „Planiranje programskih sadržaja likovnog vaspitanja”, *Predškolsko dete* (Bg), 3, 1973, str. 241–260.
- 13) „Odnos predškolskog deteta prema boji”, *Predagoška stvarnost* (NS), 5, 1973, 309–313.
- 14) „Uloga vaspitača u procesu likovnog vaspitanja predškolske dece”, *Oktatás és Nevelés: pedagógiai folyóirat = Obrazovanje i vaspitanje: pedagoški časopis* (Su), 17, 1976, 107–116.
- 15) „Estetsko vaspitanje dece od 0–3 godine života”, *Bilten predškolske ustanove „Radosno detinjstvo”* (NS), 1, 1976/1977, 66–75.
- 16) „Objašnjenja u vezi realizacije programskih sadržaja iz estetskog vaspitanja u radu sa decom od 0–3 godine”, *Predškolsko dete* (Bg), 2, 1977, str. 195–204.
- 17) „Preferencija dece predškolskog uzrasta prema pojedinim slikarskim pravcima”, *Umjetnost i dijete* (Zg), 52, 1977, str. 16–35.
- 18) „O kreativnosti – kreativnost u likovnom izražavanju predškolske dece”, Bilten predškolske ustanove „Radosno detinjstvo”, *Likovno vaspitanje*, I, str. 184–191.
- 19) „Boja – vrednost i doživljaj predškolskog deteta”, *Porodica i dijete* (Sa.), 2, 1978, str. 10.
- 20) „Izmenjeni i dopunjeni orijentacioni tromesečni planovi rada iz likovnog vaspitanja za sva tri uzrasta sa objašnjenjima”, Bilten predškolske ustanove „Radosno detinjstvo”, *Likovno vaspitanje* (NS), 1, 1977, 12–32.
- 21) „Likovno vaspitanje u predškolskim ustanovama Vojvodine od njihovog osnivanja do I svetskog rata”, *Predagoška stvarnost* (NS), 10, 1978, 952–956.
- 22) „Likovno vaspitanje u predškolskim ustanovama Vojvodine između dva svetska rata”, *Pedagoška stvarnost* (NS), 5, 1979, 255–264.
- 23) „Likovno vaspitanje u predškolskim ustanovama Vojvodine od oslobođenja do prvog vojvođanskog programa”, *Predagoška stvarnost* (NS), 6, 1979, 534–547.
- 24) „Uvažavati dečji crtež i tumačenje”, *Porodica i dijete* (Sa.), XXVII, 1979, 15.
- 25) „Vizuelizacija nekih pojmova deca od 3–7 god.”, *Predškolsko dete* (Bg.), 2–3, 1979, str. 127–146.
- 26) „Slikanje prstima – relaksacija za dete”, *Porodica i dijete* (Sa.), 10, 1979, str. 27.
- 27) „Keramika primenjena u radu sa predškolskom decom”. *Predškolsko dete* (Bg.), 1, 1980, 87–90.
- 28) „Oblici društveno-organizovanog rada sa predškolskom decom u razvoju likovne kulture izvan predškolskih vaspitno-obrazovnih institucija”. *Predškolsko dete* (Bg.), 4, 1982, 371–373.

- 29) „Stanje i problemi likovnog vaspitanja dece predškolskog uzrasta u Vojvodini”, *Predškolsko dete* (Bg.), 4, 1979, 542–544.
- 30) „Likovno vaspitanje predškolske dece u Vojvodini”, *Savetovanje „Vaspitanje i nega predškolskog deteta u jugoslovenskom društvu”*, Beograd, 5.–8. juna 1979, Savez organizacija za vaspitanje i brigu o deci Jugoslavije: Centar za inovacije i istraživanja u obrazovanju, Beograd 1979.
- 31) „Funkcija likovnog vaspitanja u razvoju i učenju dece predškolskog uzrasta”, *Predškolsko dete* (Bg.), 3, 1985, 131–144.
- 32) „Likovno oblikovanje različitih materijala u svetlu savremene koncepcije likovnog vaspitanja”, *Predškolsko dijete: časopis za pitanja predškolskog odgoja* (Zg.), XV, 3, 1985, 151–159.
- 33) „Negovanje revolucionarnih tradicija NOR-a u procesu likovnog vaspitanja predškolske dece”, *Pedagoška stvarnosti* (NS), 2, 1984, 158–167.
- 34) „Raznovrsni likovni materijali kao podsticaj likovnog stvaralaštva dece predškolskog uzrasta”, *Umjetnost i dijete* (Zg.), 3, 1985, 172–183.
- 35) „Razvoj shvatanja o ulozi ručnog rada i likovnog izražavanja u vaspitanju dece predškolskog uzrasta”, *Predškolsko dete* (Bg.), 1–2, 1985.
- 36) „Oblikovanje različitih materijala u svetlu savremene koncepcije likovnog vaspitanja”, *Predškolsko dete* (Bg.), 3, 1985.
- 37) „Kad deca ilustruju knjigu”, *Umjetnost i dijete* (Zg.), 21, 1989.
- 38) „Odnos deteta prema vrtiću”, *Pedagoška stvarnost*, XXXV, 9–10, 1990, 532–539.
- 39) „Kad dete pravi igračku”, *Porodica i dijete* (Sa.), XXXVIII, 1990.
- 40) „Igra I likovno stvaralaštvo predškolske dece”, *Likovno vaspitanje danas*, Kulturni centar, Novi Sad 1971.

ОБЈАВЉЕНИ УЏБЕНИЦИ

- 1) *Likovno vaspitanje: za I razred pedagoške akademije* (koautori: Bogomil Karlavaris, Jovanka Kelbli), Zavod za udžbenike i nastavna sredstva; Beograd 1982; 103 str.
- 2) *Likovno vaspitanje: za II razred pedagoške akademije* (koautori: Bogomil Karlavaris, Jovanka Kelbli), Zavod za udžbenike i nastavna sredstva; Beograd 1982; 119 str.
- 3) *Metodika likovnog vaspitanja predškolske dece: za III godinu pedagoške akademije* (koautori: Bogomil Karlavaris, Jovanka Kelbli; fotografije Emil Kamenov), Zavod za udžbenike i nastavna sredstva; Beograd 1986.
- 4) *Metodika likovnog vaspitanja predškolske dece: za IV godinu pedagoške akademije* (koautori: Bogomil Karlavaris, Jovanka Kelbli; fotografije Emil Kamenov), Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd 1984; 160 str.; 1987. (drug izdanje, 161 str.)

На македонском

- 1) *Дејтејто и ликовнојто воспитание* (коаутори: Богомил Карлаварис, Јованка Келбли; превод од српскохрватски Јованка Тримчевска, Лиљана Самарциска), Детска радост, Скопје 1989; 118 стр. (Превод дела: *Metodika likovnog vaspitanja predškolske dece: za III godinu pedagoške akademije*).
- 2) *Дејтејто и ликовнојто воспитание* (коаутори: Богомил Карлаварис, Јованка Келбли; превод од српскохрватски Јованка Тримчевска, Лиљана Самарциска), Детска радост, Скопје 1989; 124. стр. (Превод дела: *Metodika likovnog vaspitanja predškolske dece: za IV godinu pedagoške akademije*).

ПРИРУЧНИЦИ

- 1) *Пајир – илустрација у ипри вацтеј дејтејта*, Дечје новине, Горњи Милановац 1984.
- 2) *Художественный труд в детских садах СССР и СФРЮ: книга для воспитателя детского сада* (коаутори: Л. В. Панелеева, Е. Каменов), Просвещение, Москва 1987; 286 стр.; (Предвод дела: *Likovno oblikovanje u dečjim vrtićima SSSR i SFRJ: priručnik za vaspitače u dečjem vrtiću*).
- 3) *Ликовно обликовање у вртићу*, Београд 1988.

РАДОВИ У КЊИГАМА И ЗБОРНИЦИМА

- 1) *Likovno vaspitanje danas*, Kulturni centar, Novi Sad 1971.
- 2) *Kreativnost i likovno vaspitanje / Creativity and Art Education / La créativité et l'éducation artistique – Kreativität und Kunsterziehung*, Centar za likovno vaspitanje dece i omladine Vojvodine, Novi Sad 1976.
- 3) *Igramo se, otkrivamo, stvaramo: zbirka aktivnosti za predškolsku decu*, Dnevnik, Novi Sad 1986.
- 4) „Прва школа за васпитаче за рад са предшколском децом у Новом Саду”, *Свеске за историју Нової Сага*, Весник Новосадског клуба, бр. 12, 2012.

СКРИПТА

- 1) *Оријентациони планови рада из ликовног васпитања са разрадом оперативних задатака за целу годину за сва три узраста и четиворочасовни боравак*, Нови Сад 1967.
- 2) *Razrađene pripreme iz likovnog vaspitanja iz svih likovnih područja i za sva tri uzrasta*. Štampano u Predškolskoj ustanovi „Radosno detinjstvo”. Namenjeno vaspitačima u praktičnom radu, Novi Sad 1974. (67 strana).

- 3) *Likovna interpretacija nekih pojmova dece od 3–7 god. sa ilustracijama.* Štampano u Predškolskoj ustanovi „Radosno detinjstvo”. Rezultati istraživačkog rada. Novi Sad 1979. (103 strane).

РАД НА ИЗРАДИ И ПРИМЕНИ НОВИХ ПРОГРАМА ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОГ РАДА У ПРЕДШКОЛСКИМ УСТАНОВАМА

- 1) Као члан Комисије за предшколско васпитање у Просветном савету СР Србије радила на припреми текста програма, од 1967. до 1968.
- 2) Године 1969. и 1970. учествовала у експерименталној примени првог Програма васпитно-образовног рада на југословенском нивоу.
- 3) У периоду 1974–1975. радила на садржајима дела програма васпитно-образовног рада у установама за предшколско васпитање и образовање у САП Војводини за област ликовно васпитање за узраст од 0 до 3 године и од 3 до 7 година. У том периоду била и члан Комисије Просветног савета Војводине за узраст до треће године.
- 4) Године 1984. радила на садржајима новог програма васпитно-образовне делатности у предшколским установама Војводине за област из ликовног васпитања. Била и члан Комисије Просветног савета за уметничко и посебно уметничко васпитање и образовање.
- 5) Аутор дела програма за ликовно васпитање у новом програму САП Војводине 1988. године и члан Комисије Просветног савета за ликовну културу.

ИЗРАДА НАСТАВНИХ СРЕДСТАВА

- 1) Илустрације чешке народне приче „Страшна птица” за дијафилм – примена у развоју говора, упознавању околине и математичким појмовима. Раднички универзитет: Културни центар, Нови Сад 1969.
- 2) Бројалице – говоримо у ритму – 3 дијафилма које је и илустровала. Примена у области развоја говора и музичког васпитања. Раднички универзитет: Културни центар, Нови Сад 1970.
- 3) Годишња доба – серија од 7 дијафилмова. Примена у области упознавања околине и естетско васпитање. Раднички универзитет: Културни центар, Нови Сад 1971.
- 4) Ликовно васпитање у предшколским установама (са коаутором М. Мијачевићем). Серија од 12 дијафилмова: Прве шаре, линије и облици, Развој људске фигуре, Почетак сликања и употреба боје, Прикази куће, животиња, дрвета, цвета, Приказ простора, Декоративност, Илустрације, Пластично обликовање, Ликовна подручја, Технике и материјали, Естетско процењивање. Културни центар Радничког универзитета, Нови Сад 1976.

- 5) Насловна страна и илустрације у књизи *Здрaво децo* за потребе Здравственог театра. Издање Института за здравствену заштиту и Општинског Црвеног крста, Нови Сад 1980. Примена у здравственом васпитању.
- 6) Све о бојама – албум графо-фолија. Примена у области интелектуалног и естетског васпитања. Раднички универзитет „Радивој Ћирпанов”, Нови Сад 1981.
- 7) НОР у делима ликовних уметника – серија дијапозитива уз пропратни текст и методичка упутства. Раднички универзитет „Радивој Ћирпанов”, Нови Сад 1984. Примена у области упознавања друштва, у ликовном и музичком васпитању и развоју говора.
- 8) Израда пројекта за реализацију покретног кутка за ликовно стваралаштво деце предшколског узраста.
- 9) Уређивање ликовне стране часописа за предшколску децу *Мали невен* и *Зека* у серијама прилога и појединачно.
- 10) Играмо се, откривамо, стварамо (са проф. Е. Каменовим серија дијафилмова).

ИСТРАЖИВАЧКИ РАДОВИ

А) Самостални

- 1) Испитивање односа предшколског детета према боји (препознавање, именовање, омиљеност и употреба у ликовном изражавању). Резултати објављени у часопису *Педагошка стварност* (5, 1975), и аплицирани у пракси уношењем више различитих садржаја у вези препознавања и именовања боја.
- 2) Преференција деце предшколског узраста према појединим сликарским правцима. Истраживање је обухватило 684 детета. Резултати објављени у часописима *Umjetnost i dijete* (32, 1977), и аплицирани у пракси на побољшању рада на ликовном подручју.
- 3) Утицај непосредног посматрања, богаћење визуелне перцепције и приказ неких посматраних објеката (дрво, цвет, шума). Истраживање извршено у вртићима и вртићу у природи на Тестери (Фрушка гора) 1977. године. Циљ истраживања: побољшање начина мотивације и развијање и култивисање чулног сензибилитета и естетске осетљивости.
- 4) Сакупљање дечијих ликовних радова, формирање Збирке у Центру за стручно усавршавање васпитача, класификовање, праћење развоја. Сакупљање старих ликовних радова и документације за реконструкцију развоја ликовног васпитања у дечијим вртићима Војводине од њиховог оснивања до данас. Резултати објављени у часопису *Педагошка стварност* (10, 1978; 3, 1979; 6, 1979).

- 5) Избор материјала за ликовно (васпитање) стваралаштво у слободним активностима – праћење на основу разредног протокола. Циљ: обогаћивање садржаја слободних активности деце у вртићу.
- 6) Експериментално коришћење музике, драмског стваралаштва и покрета у ликовном васпитању деце предшколског узраста. Циљ: обогаћивање праксе и повезивање са осталим естетским подручјима.
- 7) Рад са децом предшколског узраста у Галерији Матице српске и Галерији Павла Бељанског уз протокол посматрања (1986–1987).

*Б) Учесћивање у исцраживачким пројектима
са дружим институтацијама и појединцима*

- 1) Праћење развоја ликовних способности истих ученика, од 1971. до 1974. Центар за ликовно васпитање деце и омладине Војводине, ИНСЕА¹, 1974.
- 2) Визуелне комуникације и ликовно васпитање. Центар за ликовно васпитање деце и омладине Војводине, 1977.
- 3) Опсервација и приказ простора у ликовним радовима ученика. Центар за ликовно васпитање деце и омладине Војводине, ИНСЕА, 1979.
- 4) Učestvovanje u jugoslovenskom projektu „Razvoj dječjeg likovnog izraza od četiri do deset godina i varijante odstupanja od standarda razvoja”. Pedagoški fakultet u Rijeci, Odjel za likovni odgoj i likovne umjetnosti – Centar za dokumentaciju, 1981. Projektom je rukovodio dr Bogomil Kalvaris.

ОДРЖАНИ СЕМИНАРИ, ПРЕДАВАЊА, САОПШТЕЊА

- 1) Семинари за васпитаче: Ада, Темерин, Озаци, Апатин, Зрењанин, Сента, Панчево, Врбас, Кула, Кањижа, Бачка Паланка, Сарајево, Цавтат, Херцег Нови, Београд, Нови Сад.
- 2) Предавања за педијатријске сестре које раде у јаслицама: Нови Сад, Сремска Митровица, Сомбор, Панчево.
- 3) Излагање на саветовањим, конгресима, симпозијумима:
 - i) Конгрес ИНСЕА (Нови Сад 1974). „Игра и креативност предшколског детета у ликовном васпитању”.
 - ii) Саветовање ликовних педагога Војводине (1975). „Од игре ка самосталним решењима у ликовном изражавању деце предшколског узраста”.
 - iii) Југословенски симпозијум *Предшколско дете и стваралаштво* (Чачак 1978). „Визуелна интерпретација неких појмова деце од 3–7 година”.

¹ Међународно друштво за образовање кроз уметност.

- iv) Симпозијум *Нећа и васпитање деце предшколског узраста у југословенском друштву* (Београд 1979). „Стање и проблеми ликовног васпитања у Војводини”.
 - v) Саветовање о ваннаставним облицима рада са предшколском децом (Нови Сад 1982). „Облици друштвено организованог рада са децом у развоју ликовне културе изван предшколских васпитно-образовних институција у СР Србији”.
 - vi) Јануарски сусрети васпитача Војводине (Киkinда 1982). „Неговање и развој патриотизма путем ликовног васпитања у деčјим вртићима”.
 - vii) Јануарски сусрети васпитача Војводине (Нови Сад 1982). „Ликовно васпитање у деčјим вртићима Војводине од њиховог оснивања до првог војвођанског програма” уз изложбу документационог материјала.
 - viii) Југословенски конгрес педагога (Будва 1983). „Центри као облик стручног усавршавања васпитача и место и улога стручних сарадника у њима”.
 - ix) Једнонедељни семинар за васпитаче Македоније (Скопље – Струмица, 1987)
 - x) Семинар за васпитаче Срема (Сремска Митровица 1987).
 - xi) Сабор просветних радника у Горњем Милановцу. Ликовни облици различитог материјала (Горњи Милановац 1988).
 - xii) Сајам учила у Београду. Демонстрација употребе графо-фолија у ликовном васпитању (Београд 1988).
- 4) Предавања и семинари у иностранству
- а) Каиро, Египат, 1975. Рад: „Предшколско васпитање у Југославији са посебним освртом на ликовно васпитање”.
 - б) Четрнаестодневни семинар за васпитаче који раде са децом наших радника. Штокхолм, Гетеборг и Малме, Шведска, 1981. Рад: „Ликовно васпитање као облик комуникације детета са самим собом и са својом средином – повезивање ликовног васпитања са осталим областима – теме, мотиви и технике рада у функцији реализације ликовних проблема”.

НАГРАДЕ и ПРИЗНАЊА

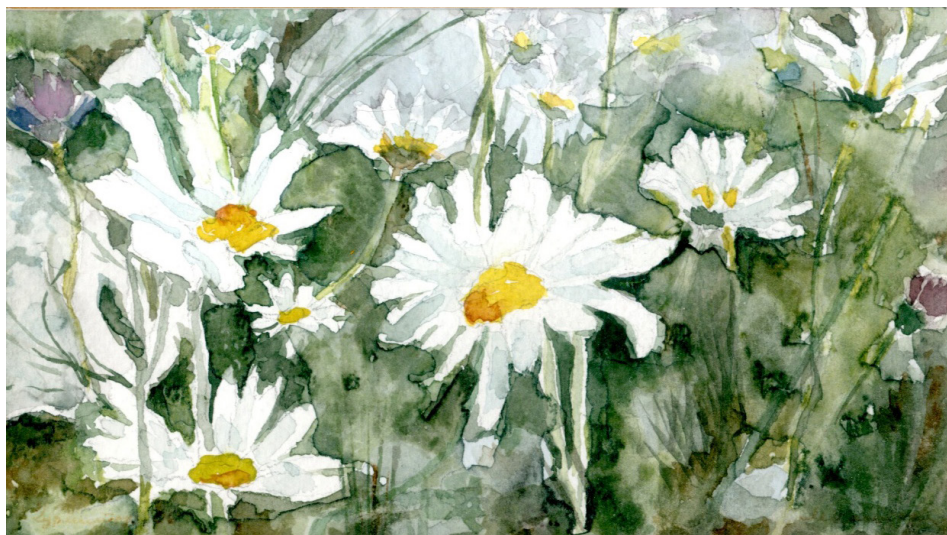
- 1) Орден рада са сребрним венцем додељен од председника Републике Југославије за залагање и постигнуте резултате у социјалистичкој изградњи земље (1973).
- 2) Орден заслуга за народ са сребрном звездом додељен од председника Републике Југославије (1980).

- 3) Плакету и диплому Цантра за ликовно васпитање и Друштва ликовних педагога Војводине за десетогодишњицу рада (1974).
- 4) Дипломе и награде које је доделио Центар за ликовно васпитање деце и омладине Војводине за успешан педагошки рад у области ликовног васпитања (1969, 1971, 1972, 1974, 1978, 1979).
- 5) Признање Савеза ликовних педагога Југославије за дугогодишње унапређење ликовног васпитања у Југославији (1978).
- 6) Признање Друштва ликовних педагога Војводине и Центра за ликовно васпитање деце и омладине Војводине за десетогодишњицу рада у овим институцијама (1974).
- 7) Плакету и диплому Заједнице предшколских установа Војводине за унапређење рада у предшколском васпитању (1977).
- 8) Плакету и диплому Цантра за ликовно васпитање и Друштва ликовних педагога Војводине за двадесетогодишњицу рада (1984).
- 9) Признање Општинског савета за друштвено васпитање деце за дугогодишњу сарадњу (1972).
- 10) Диплому Ваздухопловног савеза Војводине за успешну сарадњу у организацији ликовних активности (1978).
- 11) Дипломе и признања покрајинског и општинског Црвеног крста за дугогодишњу сарадњу (1979, 1980).
- 12) Звање педагошког саветника од Просветног савета Војводине (1986).
- 13) Друштво ликовних педагога Југославије доделио јој је награду „Заслужни ликовни педагог Југославије” (1980).
- 14) Награда за педагошки рад од Центра за ликовно васпитање (1987).
- 15) Награда „Заслужни ликовни педагог Југославије” од Друштва ликовних педагога Југославије (1986).
- 16) Награда листа *Мали невен* за успешну сарадњу (1988).
- 17) Диплома за дугогодишњи рад на дечијој манифестацији „Змајеве дечије игре” (1989).
- 18) Плакета и диплома за дугогодишњи рад у Предшколској установи „Радосно детињство” поводом прославе двадесетогодишњице интеграције (1991).

ПРИЛОЗИ

Мирослава Станојевић Кастори, *Мојив са Злајибора* (2000. г.), акварел

Мирослава Станојевић Кастори, *Мојив са Дурмићора* (2002. г.), акварел

Prof. dr MILAN MATAVULJ*
University of Novi Sad
Faculty of Sciences
Trg Dositeja Obradovića 2, Novi Sad, Serbia
E-mail: milan.matavulj@gmail.com

MIROSLAVA (MIRA) STANOJEVIĆ KASTORI:
Art teacher
(Novi Sad, 1937 – Novi Sad, 2024)

SUMMARY: Miroslava Mira Stanojević Kastori was educated in Novi Sad, where she completed primary school, then the School for Preschool Teachers, the Higher Pedagogical School (Department of Art Education) and the Lower Music School. She graduated from the Faculty of Philosophy, University of Novi Sad (Department of Preschool Pedagogy). Until her retirement, she had worked as a teacher with preschool children in kindergartens in Novi Sad. She was a professional associate for art education and was the first to initiate the formation of a pedagogical service in preschool institutions. Later, the position of professional associate grew into the title of head of the Center for Professional Development in the Field of Art Education and part of the Center for Art Education of Children and Youth of Vojvodina, thus giving the formation of such a center a broader significance. Even as a teacher, she was a mentor to students at the School for Preschool Teachers, and later as a professional associate for students at the Pedagogical Academy and pedagogy students at the Faculty of Philosophy. The main task of the professional associate was to improve the work on art education in working with children, professional education of educators through lectures, individual and group discussions, seminars, practical work, and the inclusion of educators in research projects, using contemporary literature and monitoring the artistic development of children, expanding artistic culture, aesthetic design of spaces for children, etc. She had written several manuals and textbooks in the field of art pedagogy. In collaboration with the Workers' University in Novi Sad, she was the author of several filmstrips, series, grapho-folios and book illustrations – manuals for educators. She participated, independently or with other authors and institutions, in 17 research projects aimed at improving work with children. She collaborated and published works in children's magazines: Poletarac, Mali Neveni, Zeka, etc. As a member of the Commission for Preschool Education in the Educational Council of the SR Serbia, she worked on the development of the first Programs for Educational Work with Children 0–3 Years Old and 3–7 Years Old. She was also a member of the Commission of the Educational Council for Arts and Special Arts Education. She had given a large number of lectures and educational seminars, both in our country and abroad. She received numerous awards for her work. In her free time, she painted in watercolor technique. She held several solo exhibitions and participated in several group exhibitions of art teachers in Novi Sad and the Novi Sad Club. She played the accordion and led a vocal group in the Novi Sad Club. She gave private accordion lessons and had a small, successful orchestra of accordionists of younger school age.

KEYWORDS: Miroslava Stanojević Kastori, art pedagogy, music pedagogy, preschool education; painting

* Academic painter and Graphic artist

*НЕНАД УРИЋ**

Историјски институт Београд

Кнез Михаилова 36/II, Београд, Србија

E-адреса: uricen@mts.rs

ДР ДЕЈАН МИКАВИЦА:
историчар, универзитетски професор
(Нови Сад, 1964 – Нови Сад, 2022)

САЖЕТАК: Бавио се историјом српског народа у Јужној Угарској (Војводини) од пада угарске државе под турску власт (1526) до краја Првог светског рата и српског уједињења, које је касније проширио на простор Хабзбуршке монархије и српске земље под турском влашћу. Бавио се и објављивањем историјске грађе о Светозару Милетићу, Лази Костићу, Михаилу Полит-Десанчићу, Јаши Томићу итд.). На Одсеку за историју Филозофског факултета у Новом Саду прошао је сва академска звања: од асистента, доцента до ванредног професора да би од 2014. стекао звање редовног професора.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: Дејан Микавица; историчар; историјска грађа; универзитетски професор

* Историчар, стручни сарадник Историјског института Београд у пензији.

Почетком новембра 2022. године прекинут је изненада животни пут – препун животних напора и хтења – историчара и професора универзитета. Дејан Микавица рођен је 12. августа 1964. године у Новом Саду, од оца Станимира и мајке Стане. Завршио је Карловачку гимназију, а затим студије историје на Филозофском факултету Универзитета у Новом Саду. После дипломирања изабран је за асистента на Одсеку за историју истог факултета (1990). Магистрирао је 1993. године на Филозофском факултету Универзитета у Београду с темом: *Политичка делатност Лазе Костића* под менторством академика Михаила Војводића. Докторски рад под насловом *Михаило Полић Десанчић и идеја Српске Војводине у Хабсбуршкој монархији* одбранио је 2003. године на Филозофском факултету у Новом Саду. За доцента је изабран 2004, ванредног професора 2009, и редовног 2014. године. О личности и делу Лазе Костића написао је две књиге и више чланака и прилога. У првом издању делимично допуњеног магистарског рада *Последњи српски ђанкалсић: Политичко-филозофска биографија Лазе Костића* (Нови Сад 2004) у наслову књиге била су наглашена више филозофско-естетска схватања Лазе Костића, док је у другом издању исте књиге наслов, с поднасловима неких поглавља, враћен (у складу с магистарским) у оквиру првенствено његове политичке делатности (*Лазе Костић: Политичка биографија*, Нови Сад 2011). Знатно измењену и допуњену докторску тезу објавио је под насловом: *Михаило Полић Десанчић: вођа српских либерала у Аустроугарској* (Нови Сад 2007).

Написао је Предговор (стр. V–XII) и учествовао у осмишљавању и писању новог Устава Републике Србије (2006). У исто време био је шеф Одсека за историју Филозофског факултета у Новом Саду (2004–2015) и главни и одговорни уредник часописа *Испраживања* (2009–2015). После смрти академика Славка Гавриловића (2008) руководио је пројектом „Извори о историји и култури Војводине”. Члан Издавачког савета Музеја Војводине био је од 2016. године до смрти.

Поред научно-истраживачке делатности, бавио се и друштвено-политичким радом. До 2007. био је члан Демократске странке Србије и председник Главног одбора исте странке у Новом Саду. Затим је прешо у Српску напредну странку (2009). Од 2004. до 2007. био је посланик Народне скупштине Републике Србије.

У средишту његових истраживања налазила се историја српског народа у Јужној Угарској (Војводини) од пада угарске државе под турску власт (1526) до краја Првог светског рата и уједињења српског, и других југословенских народа у једну државу (Краљевину СХС, 1918). Истраживања је временом проширивао на простор целе Хабзбуршке монархије, затим и на српске земље под турском влашћу. Самостално и у сарадњи с другим историчарима написао је двадесетак књига и приредио више томова грађе из те проблематике. Са академиком Чедомиром Поповом приредио је три књиге сабраних списа Светозара Милетића (5 т.: 1999–2002), испуњавајући тако дуг историо-

графије, како је истакнуто у Предговору овог издања, према највећој политичкој личности српског народа северно од Саве и Дунава. Захваљујући Дејановој прилежности и проницљивости, записао је Ч. Попов, број објављених Милетићевих новинских чланака, парламентарних говора и других прилога, порастао је у наведеном издању од првобитно предвиђених 400, на око 770 јединица. Издавањем историјске грађе бавио се и касније (изабрани чланци и говори Л. Костића, мемоарски списи М. Полит Десанчића, и др.), што је била најбоља подлога за бројне књиге које је објавио за свог не тако дугог живота. Са Владаном Гавриловићем и Гораном Васином објавио је најзначајнија документа из новије историје српског народа, почев од Привилегије цара Фердинанда I Хабзбурга, дате жумберачким Србима 1538. године, до програмских докумената српске владе, и Срба из Војводине и Црне Горе о уједињењу са Србијом, донетих у време Првог светског рата и у поратном времену (*Знамениџа докуменџа за историју српског народа 1538–1918*, Н. Сад 2007). Ова збирка докумената служила је и као приручник студентима историје на факултету. Додајући нека нова документа, објавио је самостално, десет година касније, збирку *Срби у Хабзбуршкој монархији: Знамениџа докуменџа 1538–1918*. (Прометеј и РТВ, Нови Сад 2019). Збирка је покривала цео српски простор, тако да се у њој могу наћи најзначајнији међународни уговори и документа која сведоче о напорима српског народа и његових политичких првака за стварање самосталне државе. У њој су нашли места и документи из историје Српске православне цркве, повеље слободних краљевских градова Новог Сада и Сомбора, до језичких договора, кроз које се рађао модеран српски (једно време српскохрватски) књижевни језик.

Пишуће радове о најистакнутијим српским либералним и радикалним политичарима друге половине XIX и првих деценија XX века (Светозару Милетићу, Михаилу Полит Десанчићу, Лази Костићу, Јаши Томићу, и др.) постепено је изграђивао сопствене погледе о прошлости српског народа у Војводини, у Угарској и у Хабзбуршкој монархији. Редослед појављивања његових књига и наслови истих показују да је политичку судбину Срба северно од Саве и Дунава сагледавао и у угарском и у аустријском, односно аустроугарском државноправном оквиру, али је притом стално пратио и посебне државотворне тежње српског народа с тог простора, укључујући и тежње за уједињењем са Србијом и свим Србима јужно од наведених река. Биографије истакнутих Срба с целог српског етничког простора биле су његова омиљена тема: ту је стекао научна звања, написао више књига и дао већи број краћих биографских портрета. Сви ти портрети сабрани су у две књиге: *Српска љолиџичка елиџа у Аустроуџарској монархији* (I: 1526–1860; II: 1860–1918, Завод за културу Војводине, Нови Сад 2018). Исте биографије, с мањим изменама већ објављених, и додајући две нове, објавио је, затим, у једној књизи: *Срби у Хабзбуршкој монархији: Знамените личности 1526–1918*. (Нови Сад 2019, 893 стр.). У овим књигама (28 биографија) нашле су места

и личности изван Јужне Угарске (Војводине), са подручја Хрватске и Славоније, као и из земаља које су касније укључене у састав хабзбуршке државе (Далмације, Боке которске, БиХ).

Цео његов научни рад био је проткан једном тежњом и једним циљем: да се целокупна српска историја прикаже јединствено и да се не заборави ни један знатнији напор из прошлости који је био на трагу мисли о ослобођењу и уједињењу. Неке своје радове током времена је мењао и допуњавао, дајући им, притом, и нове наслове (нпр. *Српска њолићка у Војводини: 1526–1918*. (Нови Сад 2017), објављена је 2011. под насловом: *Српско њићање на Угарском сабору 1690–1918*). У овој књизи показао је свој пуни таленат и смисао за синтетичко приказивање прошлости, али је праву синтезу нововековне српске историје у Хабзбуршкој монархији, у међувремену, остварио с тројицом професора свог факултета, у двотомном коауторском делу: *Срби у Хабзбуршкој монархији 1526–1918*. (Д. Микавица, Н. Лемајић, Г. Васин, Н. Нинковић, I–II, Нови Сад 2016), у којем је написао четири поглавља (I: 354–416, 455–480; II: 130–218, 283–396). Поглавље о Револуцији у Угарској 1848/49. године и Српском покрету, који је изникао у оквиру (и насупрот) исте, прерастајући затим у борбу за самосталну српску државно-политичку целину (Српску Војводину) написао је заједно са Гораном Васином (стр. 417–454). Са истим аутором написао је и поглавље о војвођанским Србима у Првом светском рату (509–544).

Писање историјских радова чинило је целину с другим његовим активностима, којима се исто тако несебично предавао. Учествовао је на великом броју научних скупова у земљи и иностранству. У предговору наведене књиге о српском питању на Угарском сабору (1690–1918) истакао је да је своје синтетичке радове припремао кроз студије и чланке које је претходно објављивао у појединим часописима, најчешће у *Исцртаживањима*. Подужи је списак часописа, листова и других периодичних публикација у којима је сарађивао. У новосадском *Дневнику* објавио је на десетине прилога о нововековним историјским темама. Приредио је и био уредник више књига: *Извори о историји и култури Војводине* (Зборник радова, Н. Сад 2009; Исто, Књ. 2, Н. Сад 2010); *Три века Карловачке митрополије 1713–2013*. (Ср. Карловци 2014, коаутор: Драго Његован); *Срби на њросјору Босне и Херцеговине од XV до XX века* (Зборник радова, Филозофски факултет, Нови Сад 2020), и др. Један је од писаца уџбеника историје за VIII разред основне школе, са више издања и у великом тиражу (2001¹). Његово писање било је добро документовано. Поред архива у Србији користио је објављену и необјављену историјску грађу и из мађарских, аустријских, и других страних архива. Ту су и сви други бројни послови везани за научни рад и професуру на факултету.

За собом је оставио синове Вука и Максима. Дејана ћемо памтити као значајног ствараоца и у животу доследног и омиљеног човека.

Received: 2024/7/15
Accepted: 2025/12/1

NENAD URIĆ*
The Institute of History, Belgrade
Knez Mihailova 36/II, Belgrade, Serbia
E-mail: uricnen@mts.rs

DR DEJAN S. MIKAVICA: HISTORIAN, UNIVERSITY PROFESSOR
(Novi Sad, 1964 – Novi Sad, 2022)

SUMMARY: He dealt with the history of the Serbian people in Southern Hungary (Vojvodina) from the fall of the Hungarian state under Turkish rule (1526) to the end of World War I and Serbian unification, which he later expanded to the area of the Habsburg Monarchy and Serbian lands under Turkish rule. He also published historical material about Svetozar Miletić, Laza Kostić, Mihailo Polit-Desančić, Jaša Tomić, etc. At the Department of History on the Faculty of Philosophy in Novi Sad, he passed all academic ranks: from assistant, docent to associate professor, and in 2014 he obtained the title of full professor.

KEYWORDS: Dejan Mikavica; historian; historical material; university professor

* Historian, retired expert associate at the Historical Institute of Belgrade.

*БРАНКО ЂУРЧИН**
Нови Сад, Србија

Сећања
Др ПЕТАР МИКИЋ – БРАЦА: лекар-педијатар
(Сремски Карловци, 1925 – Нови Сад, 2011)

Брачни пар Олга и Петар Микић

САЖЕТАК: Петар Г. Микић био је познати новосадски лекар-педијатар, дугогодишњи члан Патријаршијског савета Српске православне цркве и Епархијског савета Епархије бачке. Бавио се научно-истраживачким радом у области историје медицине у нашим крајевима. Био је члан Српског лекарског друштва, Удружења лекара Војводине, Патроната задруге Срба привредника, Управног одбора Матице српске. Доктор Микић син је угледног проте Григорија Микића, катихете Карловачке гимназије и црквеног писца. Сахрањен је на Чератском гробљу у Сремским Карловцима.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: медицина, лекар, педијатрија, историја медицине, добротвор, Сремски Карловци

* Протојереј-ставрофор, настојатељ Храма Вазнесења Господњег на Клиси.

Ове године навршила се стогодишњица од рођења најпознатијег новосадског лекара-педијатра – др Петра Микића – Браце. Рођен је у Сремским Карловцима 23. јануара 1925. Основну школу и шест разреда гимназије завршио је у родном граду. У лето 1941. усташа су целу породицу интернирале у усташки логор Цапраг крај Сиска а затим је породица протерана у Србију. У Смедеревској Паланци је матурирао у гимназији (1943). После рата студирао је медицину у Београду где је и дипломирао 1953. на Медицинском факултету. Као млад лекар опште праксе радио у Сремској Каменици, Лединцима и Раковцу, а повремено у Сиригу и Сремским Карловцима. Специјализовао је педијатрију у Београду (1961). Као специјалиста радио је у Новом Саду, у основној дечјој заштити Дома здравља. Стекао је велики углед у граду као педијатар, пожртвовано, неуморно и са великим знањем и искуством водећи бригу о здрављу својих малих пацијената.

Од 1972. налазио се на дужности начелника службе, а потом од 1986. до пензионисања 1990. био је директор целокупне службе за здравствену заштиту мајке и детета Дома здравља „Нови Сад”.

Учествовао је у едукацији медицинских кадрова, као и специјализаната педијатрије и добио звање вишег научног сарадника Медицинског факултета. Као један од водећих војвођанских педијатара, аутор је или коаутор преко 70 стручних радова из домена педијатрије, историје медицине, организације здравствене заштите, исхране, инфективних болести, раста и развоја деце. Докторирао је тезом *Найпалићей и морпалићей деце у Новом Саду у XIX и XX веку* (1986) које је и његово најобимније дело. Одељење за природне науке Матице српске објавило је његов рукопис као монографску публикацију *Зайиси о рајању и умирању деце у Новом Саду и Војводини током XIX и XX века* (1989). У *Медицинском прегледу* изашао му је рад о раним траговима о вакцинацији против великих богиња на нашем тлу (бр. 9–10/1972). У *Зборнику радова* (Симпозијум „200-годишњица сремске-иришке куге”) објавио је прилог „Куга велика морија човечанства” (Научно друштво за историју здравствене културе Војводине, Нови Сад 1996, 115–127).

Био је члан Српског лекарског друштва, Удружења лекара Војводине, Патроната задруге Срба привредника, Управног одбора Матице српске. Био је стални члан-сарадник Матице српске, као и члан Редакционог одбора Матичиног пројекта *Српски биографски речник*. Био је почасни председник Актива лекара Сремских Карловаца од 2008. када је основан (у оквиру Подружнице Друштва лекара Војводине – Српског лекарског друштва). Добитник је Октобарске награде Новог Сада (1975), Захвалнице Српског лекарског друштва поводом 100-годишњице (1972) и Диплому УНИЦЕФ-а. На иницијативу родитеља његових пацијената, додељен му је Орден заслуга за народ са сребрним венцем.

Др Петар Микић био је истински, прави господин, веома пожртвован, стручан, добронамеран, нежан и угледан. Радио је у државном Дечијем диспан-

зеру у Улици Васе Стајића. Такође је посвећено обављао приватне посете болесној деци без икакве накнаде, чак и до својих последњих дана живота. Памте га многе генерације тадашње деце, сада већ људи у поодмаклим годинама.

У центру Новог Сада, пролаз који повезује Булевар Михајла Пупина и Трг Галерија носи назив *Пролаз др Пејтра Микића – Браце*. Др Микић, заслужио је много више од тога. Да се не забораве да су постојали лекари који су били толико хумани, стручни и предани свом послу.

ПОРОДИЦА ДР ПЕТРА МИКИЋА

Отац др Петра Микића *Григорије – Глиша*, протопрезвитер-ставрофор, био је познати професор – катихета и црквени писац. Рођен је у Мартинцима у Срему, 24. фебруара 1882. Преминуо је у Сремским Карловцима, 12. јула 1957; мајка Смиља, рођ. Јанковић родом је из Крчедина. Рођена је 1894, а преминула 1981. Сестре су му такође лекари, Мирјана, Тијана удата Музикравић, док је Иванка преминула као студент књижевности и сахрањена је на гробљу у Аранђеловцу (1923–1948).

Из „Аутобиографије – о другима“

КАТИХЕТА МИКИЋ: „Најконтроверзнији професор карловачке гимназије мога времена, онај који нас је највише импресионирао, индигнирао

и интригирао, био је гимназијски катихета Глигорије Микић” (реч је о оцу др Петра Микића Григорију, познатом као Глиша – прим. ур.) – каже у својој књизи „Аутобиографија – о другима” (Бг 1990) Борислав Михајловић Михиз. Наводи речи Вељка Петровића да је Глиша био „најдаровитија личност српске православне цркве између два рата, само, како то код нас често хоће, био је некако узалудно даровита личност... Појела га је провинција, ниски критеријум околине, лаки вербални успеси, велика склоност ка егзибицији, и већ, разуме се, наша православна лењост”. Михиз вели да је Микић био најљући конзервативац кога је у животу срео: „Самоуверен, горд, чак охол, довољан сам себи, цинично духовит и ’шлаг – фертиг’ (тј. увек спреман да одговори на нечију реч – прим. ур.). Његови часови веронауке били су ’права мала чуда реторике, ерудиције, оригиналности и интелектуалних парада; сваке недеље држао нам је проповед, егхорту, каталог, самоувереношћу великог ретора и рођеног глумца... Свој пробрани еклектицизам стапао је у јединствени говорнички транс готово сладострасном опијеношћу смело срезане и ефектне реченице. Слушао сам у животу многе добре говорнике (и сâм сам сматран за таквог), нисам чуо бољег говорника од карловачког катихете”.

Вељко Петровић и Григорије Микић (око 1905. године)

СУПРУГА ДР ПЕТРА МИКИЋА: Олга Микић, рођ. Димитријевић, историчар уметности (Београд, 24. октобар 1928). Школовала се у родном граду где је и дипломирала историју уметности на Филозофском факултету (1952). Цео радни век, од 1953. до пензионисања 1989. провела је у Галерији Матице српске у Новом Саду. Од 1983. до одласка у пензију била је и управница Галерије МС. Посебно се бавила српским сликарством XVIII и XIX века на подручју некадашње Карловачке митрополије и давала је допринос кохерентности и обухватном прегледу новије српске уметности и њеним менама током поменутих векова. Припремила је више тематских и монографских изложби. Објавила је и већи број других радова о српској уметности у периодици: *Зборник Матице српске за ликовне уметности*, *Рад војвођанских музеја*, *Грађа за проучавање сџоменика културе Војводине*, *Сенјандрејски зборник САНУ*, *Рад Матице српске*, *Свеске Друштва историчара уметности Србије*, *Свеске Матице српске (Серија за уметности)*, *Сџона* итд. У Матици српској је била стални члан сарадник, дугогодишњи члан Одбора Одељења за ликовне уметности, и сарадник *Српског биографског речника*. Добитник је многобројних награда и признања.

ПОТОМЦИ ДР ПЕТРА И ОЛГЕ МИКИЋ: Син Иван Микић (рођ. 1959), дипл. инжењер агрономије. Живи и ради у Новом Саду са породицом. Син Душан Микић (рођен 1962), професор историје у Гимназији „Змај Јован Јовановић” у Новом Саду.

На сајту Епархије бачке осванула је вест: „У понедељак, 5. септембра 2011. године, у 87. години живота, упокојио се у Господу др Петар Г. Микић, лекар педијатар, дугогодишњи члан Патријаршијског савета Српске Православне Цркве и Епархијског савета Епархије бачке. Сахрањен је 6. септембра 2011. године на Чератском гробљу у Сремским Карловцима. На опелу је чинодејствовало осам свештеника, уз присуство великог броја Новосађана и Карловчана, поштовалаца личности и дела овог великог лекара и добротнора свог народа”.

Received: 2025/6/15
Accepted: 2025/12/21

BRANKO ĆURČIN*

Temple of the Vaznesenje Hristovo in Klisa
Szentandrejski put B. B, Novi Sad, Serbia

Memories

Dr PETAR MIKIĆ – BRACA: Doctor-pediatrician
(Sremski Karlovci, 1925 – Novi Sad, 2011)

SUMMARY: Petar G. Mikić was a well-known pediatrician from Novi Sad, a long-time member of the Patriarchal Council of the Serbian Orthodox Church and the Diocesan Council of the Diocese of Bačka. He was engaged in scientific research in the field of the history of medicine in our region. He was a member of the Serbian Medical Society, the Association of Doctors of Vojvodina, the Patronage of the Cooperative of Serb Entrepreneurs, and the Board of Directors of Matica Srpska. Doctor Mikić is the son of the distinguished priest Grigorije Mikić, a catechist at the Karlovci Grammar School and a church writer. He was buried at the Čerat cemetery in Sremski Karlovci.

KEYWORDS: medicine, doctor, pediatrics, history of medicine, benefactor, Sremski Karlovci

* Archpriest-stavrophorus, rector of the Church of the Vaznesenje Hristovo in Klisa.

*Мср ЈОВАН РЕПОВИЋ**

Нови Сад, Србија

Е-адреса: jovan.repovic96@gmail.com

БЛОКАДА ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА У НОВОМ САДУ ОД НОВЕМБРА 2024. ДО ФЕБРУАРА 2025. ГОДИНЕ: из угла једног од њених учесника

САЖЕТАК: Рад садржи лични осврт студента последипломских студија који је учествовао у блокади Филозофског факултета у Новом Саду, 2024–2025. године. У првом делу текста говори се о протестима 2017. године, који су били претходница протеста 2024/2025. У другом и трећем делу рада описују се дешавања у студентском опозиционом кругу у Новом Саду, између 2017. и 2024. године. У четвртм делу описује се почетак блокаде Филозофског факултета у Новом Саду, као и несугласице око организационих питања, због уплива страначких активиста. У петом и шестом делу даје се опис догађаја из јануара 2025. везано за блокаду Филозофског факултета, али и целог Универзитета у Новом Саду. У седмом делу говори се о припремама и закулисним радњама везано за велики протест у Новом Саду, 1. фебруара. Коначно, у осмом делу објашњава се како је, током фебруара 2025, студентски покрет успео да се одбрани од покушаја преузимања, који је долазио од стране различитих партијских или НВО активиста.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: студенти; пленуми; непосредна демократија; политичке борбе; протести

УВОД

Овај текст представља ретроспективу догађаја у блокади Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду из мог личног угла и у суштини јесте нека врста мемоарског записа. Ипак, овај текст не претендује на потпуност, нити на неутралност, као што на неутралност није претендовао ни његов аутор када се налазио у вртлогу догађаја којих се присећа.

* Мастер студент Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду; апсолвент Факултета техничких наука у Новом Саду.

Приликом читања текста у обзир треба узети тренутак у коме је текст писан (друга половина октобра 2025. године), ограничено време за његово писање, али и главну функцију текста која по себи није историографска. Основна функција овог текста, који је изворно настао као серија објава на инстаграму, јесте указивање на специфичне догађаје из релативно блиске прошлости, с циљем да се тиме утиче на тада актуелну ситуацију у оквирима студентског покрета. Дакле, по својој основној намени текст је пре свега друштвено, а може се рећи и политички, ангажован у оквирима студентског покрета.

Управо то и јесте најбитнији критеријум којим сам се водио када сам одређене карактеристичне догађаје и сећања уврстио у ретроспективу, а њихов много већи део изоставио. Другим речима, текст кокетира са формом мемоарских записа, али, по мојој личној оцени, по садржини много више представља неку врсту друштвено-политичке анализе самих дешавања из првог лица њиховог активног учесника. Читав низ сећања, ситуација и догађаја који би вероватно представљали вредан материјал за проучавање самог феномена овог студентског и друштвеног покрета из текста су, као што је већ речено, изостављени.

Ова ретроспектива почиње кратким освртом на мој друштвени ангажман до почетка саме блокаде, јер је искуство које сам током њега стекао нешто што ме је формирало, и у највећој мери одредило начин на који сам догађаје из претходне године, о којима ћу писати, разумевао и према њима се постављао.

ОДЈЕЦИ ПРОТЕСТА 2017. ГОДИНЕ

Као бруцош на студијама филозофије на Филозофском факултету у Новом Саду, јуна 2016. године, учланио сам се у *Синуденйски йокрејш Нови Сад (СПНС)*. Основни циљ *СПНС*-а био је борба за бесплатно и свима доступно образовање. Покрет је функционисао строго се придржавајући принципа директне демократије, пропагирајући је као једини прихватљив модел студентског организовања уопште. Као што сваки студентски покрет тежи да захвати и теме од ширег друштвеног значаја које нису уско везане за студентска питања, тако се и *СПНС* постепено, покушавајући да буде ангажован и пружи релевантан осврт на актуелна дешавања у друштву, уплитао у сарадњу са различитим структурама чији ће делови играти значајну улогу у догађајима из протекле године.

Своју кулминацију овај процес је доживео током до тада највећих анти-вучићевских протеста после председничких избора у априлу 2017. године када се *СПНС* нашао у ситуацији да на улици предводи политички неартикулисану масу од више хиљада људи. *СПНС* је тада чинила релативно мала

група од тридесетак студената махом са одсека социологије и филозофије и претежно умерених левичарских схватања, без институционалне залеђине и без повезаности са било каквим политичким странкама. Многи чланови *СПНС*-а су се тада под притиском догађаја и осећаја страха повукли и пасивизовали. Међутим, било је и оних који су насталу ситуацију покушали да искористе за личну самопромоцију, али и оних који су притисак подносили верујући да се боре за идеале.

Да их поменем, у контексту коришћења тадашње ситуације за личну самопромоцију и деловање мимо колективних одлука, заслужују три некадашња члана *СПНС*-а. Ради се о Мирану Погачару, Катарини Антонић и Александру Матковићу. Матковић је из *СПНС*-а избачен, Антонићева се сама ишчланила, док је Погачар, иако се о његовом избацивању гласало на истом састанку када и о Матковићевом, успео да одглуми кајање и тиме предупреди избацивање, након чега је у потпуности наставио да делује по старом. Александар Матковић је касније завршио као члан покрета *Не дајемо Београд*, потом и *ЗЛФ*-а. Миран Погачар сада је градски одборник у Новом Саду и вођа покрета *Браво*. Катарина Антонић данас је телевизијски аналитичар и острашћени критичар и мрзитељ студентског покрета.

Поменути су након првог великог протеста у Новом Саду на Дан студената 4. априла завршили у просторијама Независног друштва новинара Војводине (НДНВ) где је на састанку, уз лично посредовање Динка Грухоњића и Недима Сејдиновића, договорано како даље наставити са протестима, мимо свих дотадашњих директно-демократских процедура одлучивања које су важиле у оквиру *СПНС*-а. С обзиром на снажно негодовање и противљење таквим врстама договарања од стране неколицине студената, међу којима сам био и ја, даљи покушаји овакве директне инструментализације *СПНС*-а су спречени и састанци у просторијама НДНВ-а више нису организовани.

Након тога, структуре око НДНВ-а су лукаво искористиле групу десно-оријентисаних навијача и хулигана које је предводио извесни Медан, а са којима су такође одржавали састанке у својим просторијама, да агресивним покушајем наметања и преузимања вођства протеста код студената створе привид физичке угрожености. Када су то успели студентима су подметнули тзв. *АФАНС (Антифашистичка акција Нови Сад)* као организацију која ће их штитити, а преко које су заправо само наставили да индиректно контролишу протесте. Вођа тзв. *АФАНС*-а био је Милош Перовић, син Миленка Перовића, који је био лични пријатељ Динка Грухоњића и оснивач Катедре за филозофију на Филозофском факултету у Новом Саду. Милош Перовић данас је председник синдиката који Грухоњићева клика покушава да оснује на истом факултету.

Тешко је преценити значај догађаја из 2017. године за формирање структуре која и данас врши насиље над студентима УНС-а који покушавају да се боре против страначких и активистичких уплива у студентски покрет.

Тада су постављени темељи структуре која је данас много шири, опаснија и јача, него што је била 2017. године, јер је у себе успела да интегрише како медије и делове академске заједнице, тако и практично целу опозициону политичку сцену у Новом Саду. Главни оперативац и координатор, човек који је ту структуру успео да изгради управо и јесте Грухоњић.

Дешавања у Новом Саду су током протеста 2017. године била непропорционално медијски испраћенија од оних у Београду, управо због утицаја који су структуре око НДНВ-а могле да врше на саме протесте и да утичу на контролу њиховог наратива и начина политичке артикулације. Међутим, због борбе и залагања неколицине нас, нису успевали да их у потпуности обликују по сопственој мери, али су успевали да многе ствари за које смо се залагали цензуришу и спрече. О том двојаком карактеру протеста, и сукобу који је тада само латентно тињао, најбоље сведочи сâм назив под којим су упамћени као „Протести против диктатуре и система”. Лекције које су, центри моћи и агентурна НВО мрежа, научили тада, покушали су да примене и на овим студентским блокадама. *Свиће*, *Борба* и *Сйав* настали су управо као производ искуства од коликог је значаја имати „своје” студенте у ситуацији када грађани масовно подрже студентске протесте и стану уз њих.

Сами Протести против диктатуре и система су, без јасне политичке артикулације коју би подржала опозициона медијска машинерија, након неког времена и почетка лета утихнули. Једна од најважнијих лекција ових студентских протеста, која је посебно видљива и данас, јесте да без простора за јавну и отворену дискусију на пленумима, у амфитеатрима факултета, студентски покрет нема шансе да се избори са утицајима разних НВО, страначких и агентурних структура. Као и да, с друге стране, те структуре јако тешко успевају да студентски покрет држе под контролом у ситуацији где на пленумима постоји транспарентна и аргументована дискусија и могућност да њихово деловање буде раскринкано.

ПЕРИОД ОД 2017. ДО 2019. ГОДИНЕ

Након протеста Против диктатуре и система 2017. године и одбијања већине чланова *СПНС*-а да на крилима протеста буду колективно кооптирани у неку од опозиционих странака или покрета који су тада настајали, уследио је период покушаја ревитализације саме организације и њеног враћања теми којом се од свог настанка изворно и бавила, наиме превасходно борби за бесплатно образовање, најконкретније борби за укидање наплате додатних трошкова студентима Универзитета у Новом Саду (трошкови уписа, пријаве испита, овере семестра итд.). Цена коју је *СПНС*, нажалост, платио у току протеста „Против диктатуре и система” директним политизовањем, била је превелика да би организација могла да настави да функционише као пре самих протеста и то је довело до тога да се у току 2018. године полако угаси.

У том периоду, услед деловања приватних извршитеља, почели су да се интензивирају случајеви насилног исељавања људи из њихових домова. Пажњу овом проблему у току 2017. године посветио је и *СПНС*, а ја сам лично, поред осталих, присуствовао једном од првих случајева организованог спречавања исељења породице Хаватми у мају 2017. године, на Дорћолу, од стране извршитеља. Касније смо у Новом Саду спречавали исељење породице Јакшић. Као одговор на талас све чешћих и бруталнијих случајева принудних исељења формирана је Здружена акција *Кров над љавом* у чијем новосадском огранку су учешће узели многи бивши чланови *СПНС*-а. Уопштено, нашу пажњу у том периоду заокупљала је борба за право на дом.

Када се *СПНС* распао, на Филозофском факултету у Новом Саду, отворио се простор за деловање који је попунила новооснована организација *ОСА* односно *Омладинска стипендијска акција*. За разлику од *СПНС*-а, који је као организација представљао мало закаснили новосадски одјек блокаде Филозофског факултета у Београду и дешавања из 2014. године, и неоспорно био левичарски и антисистемски покрет у смислу да је заговарао директну демократију и борио се против Студентског парламента не само зато што је парламент био под контролом *СНС*-а већ и због тога што је *СПНС* био против представничке демократије као такве, организација *ОСА* имала је потпуно други карактер. То је била организација студената која је била фокусирана на антирежимско деловање, а многи њени чланови били су уједно и чланови различитих опозиционих странака.

С обзиром да нисам био члан *ОСА*-е и да немам непосредне увиде у то како је функционисала нећу о њој много писати, али оно што је битно напоменути јесте да је кроз ту организацију стасао велики део данашње најмлађе поставе истакнутих новосадских опозиционара. А сви од оних које ћу споменути активно су учествовали у дешавањима у току прошле године. Већина њих је била и директно укључена и у блокаду Филозофског факултета. Ради се о Дејану Багарићу, тада члану Демократске странке, данас активисти *Сйава*, Младену Цвијетићу и Срђану Ђурићу, члановима *ПСТ*-а, пре тога члановима странке *Заједно*. Сва тројица су иначе били учесници фамозног тајног састанка пред велики протест у Београду 15. марта. Поред њих, члан *ОСА*-е, а колико сам ја тада стекао утисак, и њен неформални вођа био је Брајан Брковић, тада члан и функционер *ССП*-а, а данас градски одборник покрета *Браво*.

Када су почели протести *1 од 5 милиона*, који су били организовани од стране опозиционих странака, активну улогу у њиховом организовању имали су и чланови *ОСА*-е, који су након њих кренули у изградњу својих политичких каријера. Ја лично, а и моји тадашњи саборци и пријатељи, нисмо желели да имамо икакве везе са опозиционим странкама и у протестима нисмо активније учествовали сем што смо на њима у пар наврата били у оквиру тзв. Левог блока који је у маси колоне имао посебну шеталицу и није прихватио ауторитет редара опозиције. Ову групу чиниле су углавном различите

неформалне левичарске организације. Ситуација је била посебно напета на протестима у Београду када је Драган Ђилас једном приликом извиждан и извређан након чега су редари опозиције наступали доста агресивно и трудили се да демонстранте из Левог блока физички удаље са протеста.

Поред активности у оквиру Здружене акције *Кров над љавом* у спречавању принудних иселјења, које су у току 2019. године довеле до тога да лично добијем три кривичне пријаве за спречавање и ометање службених лица у вршењу службене дужности, што је био случај и са другим члановима *Крова над љавом*. Почетком те године, покушали смо да обновимо студентско самоорганизовање на Филозофском факултету у Новом Саду кроз покушај стварања нове неформалне организације *Самоорјанизовани сјуденџији Филозофској факултету*. Идеја је била да се настави са борбом за два основна принципа на којима је некада почивао *СПНС*, а то су борба за бесплатно образовање и директна демократија. У том циљу одржане су две студентске трибине на Филозофском факултету од којих је прва била ометана од стране продеканки Оливере Кнежевић Флорић и Јасмине Коцопељић, шефа техничке службе Светислава Симића и тадашњих чланова студентског парламента.

Оно на шта још желим да се осврнем јесте однос који је претходна управа Филозофског факултета у Новом Саду на челу са бившом деканицом Иваном Живанчевић-Секеруш (која није изабрана као кадар *СНС*-а) имала према било каквим облицима студентског организовања на факултету, али и какав однос су професори имали генерално. Посебно многи од оних који су у децембру претходне године здушно подржали студентске блокаде. Наиме идеја *СПНС*-а, а касније и *Самоорјанизованих сјуденџија* од самог почетка је била да се Филозофски факултет блокира са захтевом за бесплатним образовањем односно укидањем наплате додатних трошкова као најрадикалнијим обликом студентског протеста. Међутим, како управа Филозофског факултета, тако и већина запослених, уз пар часних изузетака, нису имали апсолутно никаквог слуха за борбу за побољшање студентског стандарда и деловали су крајње репресивно, што је у крајњој линији тај подухват, уз чињеницу да није наступио повољан друштвени тренутак, и омело.

Један од важних закључака, који је такође евидентан и у тренутним околностима, јесте да факултетске управе и професура структурно посматрано у односу на студенте имају супротстављене материјалне интересе. Мање школарине и укидање наплате додатних трошкова значе и мање новца у буџетима факултета. То је врло важно да би се разумело да је велики број професора, студентски покрет подржао неискрено, због тога што су видели могућност да га инструментализују за своје политичке циљеве. Интерес факултетских управа, у суштинском је антагонизму у односу на интерес студената у оквирима постојећег система, а занемарљиво мали број професора је спреман да ствари посматра изван њега. О томе најбоље сведочи опозиција која је међу професорима постојала према четвртом студентском

захтеву, али и начин на који је он касније испуњен, тако да уместо да школарине буду умањене да би студирање постало доступније, студенти и даље морају да факултетима уплаћују пун износ школарине а држава им тек на крају године враћа половину уплаћеног новца.

ПЕРИОД ОД ПАНДЕМИЈЕ ДО ПАДА НАДСТРЕШНИЦЕ

Током периода о коме сам писао из прве руке сам имао прилику да се уверим како функционише активистичко-медијска машинерија у Новом Саду. Кључни човек за то у периоду након 2017. године био је већ поменути и добро познати Миран Погачар. Чињеница да није избачен из *СПНС*-а и да је касније био члан *Крова над љавом* довела ме је у позицију да сведочим како медији у највећој мери одређују ко ће бити вођа протеста. Као неко ко је имао нескривене личне политичке амбиције Погачар се и током и након самих протеста 2017. године састао са читавим низом појединаца од утицаја, трудећи се да своје контакте што више рашири. Иако је формално био део различитих организација које су функционисале у складу са демократским принципима, он је суштински деловао неформално и нетранспарентно и нико није имао пун увид у целокупан спектар његових контаката и делатности.

Погачар је у свим погодним приликама форсирао организовање уличних протеста наступајући као њихов вођа, у чему је увек имао подршку медија блиских НДНВ-у. До појаве већ поменуте организације *ОСА* Грухоњић и интересна група око НДНВ-а нису ни имали другу алтернативу осим њега, с обзиром да на друге чланове *СПНС*-а нису могли директно да утичу због њиховог левичарског идеолошког радикализма, а и због тога што нико други није био претерано заинтересован да се на начин попут Погачара јавно експонира кроз организовање протеста. Својим деловањем Погачар, који никада и није био идеолошки освешћени левичар, што је касније и доказао формирањем потпуно либералног покрета *Браво*, политички је експлоатисао преостале чланове *СПНС*-а и *Крова над љавом*, у просеку од њега десетак година млађе студенте који су му веровали, јер тада није имао другу екипу са којом би могао да сарађује.

Да би се наметнуо као вођа протеста Погачару осим мегафона, медијске подршке коју му је пружала НДНВ структура, и пар људи да поред њега буду присутни на почетку протеста да би спречили да физички буде са истог уклоњен, ништа друго и није било потребно. То заправо и јесте начин на који контрола организације протеста од стране активиста у Новом Саду функционише. Потребна је страница на друштвеним мрежама која ће догађај да закаже и грађанима упутити позив да дођу, медији који ће то да пренесу и тиме позиву дају легитимитет, као и новинари који ће да се у улози репортера нађу на терену, да у случају да неко покуша да протест поведе у неконтролисаном

смеру, могу да заштите активисте, сниме ту особу и назову је убаченим елементом. Ту улогу теренског репортера а заправо неке врсте агента политичког комесара Грухоњића, НДНВ-а и новосадских опозиционих структура на протестима у Новом Саду је годинама играо Жарко Богосављевић. На потпуно исти начин на који се Погачар годинама наметао као вођа протеста, касније су то радили и чланови организације *Стив*.

То се могло лепо видети и на протесту одржаном 5. новембра 2024. године у Новом Саду. Протест се у једном тренутку измакао контроли опозиције која га је организовала када је и сам Погачар као говорник између осталих био од великог броја грађана извиждан. На протесту је након негативне реакције окупљених на говоре представника опозиције и њене неспособности да протест артикулише дошло до излива незадовољства кроз уништавање Градске куће, а медији су одмах почели да врше контролу штете и демонстранте у директном преносу називају убаченим елементима, да би за пар дана медији потпуно променили наратив. Подршка коју је добијао од медијских и опозиционих структура управо и јесте главни разлог због којег је протесте у Новом Саду годинама Погачар могао да предводи иако га је већина људи посматрала изразито негативно и имала негативан став о његовом ангажману, без обзира да ли се радило о студентским, еколошким или протестима фриленсера...

Мој се пут са читавом овом активистичком сценом неповратно разишао средином 2020. године када сам се потпуно повукао из бављења било каквим облицима друштвеног и политичког организовања и ангажованости. Пар месеци пре тога, кратак период сам провео као члан *СДУ (Социјалдемократска унија)*, која се тада, као покушај уједињавања левичара махом окупљених кроз борбу *Крова над љавом* против извршења, трансформисала у нову политичку странку са новим програмом и називом. Управо тако ће *СДУ*, више од пола године по мом изласку и политичкој пасивизацији, променити име у *Партија радикалне левице (ПРЛ)*. Ја сам тадашњу *СДУ* напустио јер сам сматрао да нови програм неће бити довољно радикалан, као и због односа који је већина нових чланова *СДУ* у том периоду имала према питању Косова и Метохије и територијалном интегритету Србије, што се одразило и на званичан програм странке. Главни разлог због којег сам се уопште у *СДУ* и учланио потписујући приступницу био је тај што сам мислио да ће бити могуће формирати револуционарну антикапиталистичку партију, што се са Јовом Бакићем, бившим члановима *Левој самити Србије* и сличним структурама финансираним од стране Rosa-Luxemburg-Stiftung-а и Европске уније брзо показало као илузорно.

У самој *ПРЛ* врло брзо започеле су унутрашње трзавице које су суштински довеле до тога да, сем неколицине људи, радикална левица у Новом Саду престане да постоји. Пасивизација новосадске радикалне левице, као и избацивање из *Крова над љавом* и *ПРЛ* због оптужби за сексуално узнемиравање,

приморали су Мирана Погачара да се окрене новим савезницима, које је природно пронашао у некадашњим члановима *ОСА*-е – Брајану Брковићу, Младену Цвијетићу и Срђану Ђурићу. Занимљиво је да је приступницу *СДУ* у једном тренутку потписао чак и сâм Младен Цвијетић. Оно што је мени познато јесте да су поменути између себе имали читав низ свађа и сукоба, од којих су се поједини завршавали и физичким сукобом, о чему су у више наврата режимски таблоиди извештавали.

Период од почетка пандемије до пада надстрешнице читава старија гарнитура активиста, која се популаризовала попут Погачара кроз *СПНС* и *Пројесџа њројџив дикџајџуре и сисџема* или попут осталих кроз организацију *ОСА* и протесте *1 од 5 милиона*, искористила је да се учлани у различите опозиционе странке или да, попут Погачара и Брковића, оснује сопствени покрет *Браво*. На локалним изборима у Новом Саду 2024. године на јединственој листи опозиције, коју је предводио Бора Новаковић, део њих, за себе је успео да обезбеди одборничке функције у Градској скупштини. Како се старија, и објективно гледано, политички не претерано способна и талентована екипа новосадских активиста интегрисала у различите странке, да у њима настави своје каријере, појавила се организација *Сџав*, која је преузела њихову улогу када је у питању активистички ангажман међу студентима и младима.

Сџав је свакако представљао озбиљнију организацију од *ОСА*-е и много је боље и директније повезан са Одсеком за медије и његовим сивим еминенцијама на Филозофском факултету у Новом Саду. О томе најбоље говори чињеница да су састанке у више наврата одржавали, према мојим сазнањима, управо у просторијама НДНВ-а. Став је прављен тако да буде оно што би Грухоњићу и групи око њега одговарало да је био *СПНС* 2017. године у току *Пројесџа њројџив дикџајџуре и сисџема*. По својим акцијама на факултету и кокетирањем са темама везаним за студентски стандард *Сџав* је био сличан *СПНС*-у, али је по идеологији и по томе да је примарно био антирежимска организација – што му и сâм назив говори – био много сличнији *ОСА*-и. О повезаности *ОСА*-е и *Сџава* заправо најбоље говори чињеница да је Дејан Багарић, као њен бивши члан, постао и члан *Сџава*, а да су и Цвијетић и Ђурић одржавали састанке са члановима *Сџава*, али им и физички помагали да изврше блокаду Филозофског факултета, а пар месеци раније и зграде Ректората Универзитета у Новом Саду.

ДЕЦЕМБАР 2024. ГОДИНЕ

У новембру 2024. године, након две године паузе од завршетка основних студија филозофије, уписао сам мастер на Филозофском факултету у Новом Саду. На блокаду сам први пут дошао када је организован први блокадни

пленум студената Филозофског факултета. Сматрао сам да бих, као неко ко је 2016. године, као члан *СПНС*-а, већ учествовао у организовању два студентска пленума, студентском покрету могао да допринесем корисним саветима. Сем тога, нисам имао претерану жељу да се инволвирам у организовање саме блокаде јер сам сматрао да треба оставити простор млађим колегама да се тиме баве и стичу искуство.

У потпуности сам, и доследно од почетка, подржавао оградавање студентског покрета од активистичких група и опозиционих странака, али ми је због претходног искуства из 2017. године и каснијег периода, врло брзо постало јасно да је на блокади Филозофског факултета у Новом Саду, односно на њеном самом почетку, ограда од опозиционих странака само декларативна. О огради од активистичких група било је илузорно и говорити када је самом блокадом у потпуности управљала организација *Сџав*. Због утицаја који је преко организације *Сџав* остваривала на блокаду Филозофског факултета, новосадска опозиција је на почетку свесрдно помагала студенте донацијама. У току првих недеља опозиција је донацијама финансирала куповину хране и других потребштина. Једном приликом је на пленуму неко од чланова организације *Сџав* и изјавио како без новчане подршке опозиције не би ни било све те хране у толиком изобиљу, јер је сама организација *Сџав* свој новац потрошила већ после пар дана, инсинуирајући да студенти опозицији тобоже нешто дугују. Једном приликом, након протеста подршке студентима који се завршио испред Филозофског факултета на сам факултет је, након предаје донација, ушла и лично Мариника Тепић и неко време провела у разговору са студентима у дворишту факултета.

Први блокадни пленум није организован непосредно након успостављања блокаде факултета него тек трећег дана блокаде. Иако је блокада отпочела 2. децембра, први пленум је одржан тек 4. децембра. За то време организација *Сџав* је већ успоставила неформалне структуре моћи и преузела контролу над редарском службом, постављајући свог члана за њеног „шефа” што је касније представљало извор многих трзавица јер је улазак на факултет био селективно допуштан и људима попут Ивана Бјелића – активисти Свиће, Дејана Багарића и Доротеје Антић – активистима *Сџава*, који уопште и нису били студенти. Да би дошло до касније демократизације одлучивања и успостављања строгог поштовања пленумских одлука, било је потребно да прође више месеци.

На самим пленумима врло брзо сам ушао у конфронтацију са члановима организације *Сџав*. Први пут то се догодило када су се изгласавали студентски захтеви јер сам заговарао да се преузму захтеви које су претходно већ изнели студенти Београдског универзитета, док су они инсистирали да се формулишу нови и да се у њих дода и оставка тадашњег *СНС*-градоначелника Милана Ђурића и премијера Вучевића. Захтев за сменом Ђурића и Вучевића био је у директној супротности са целокупним тадашњим наративом

студентског покрета у Београду, а када је на крају сâм захтев и испуњен показало се да се сменом ове двојице функционера за друштво и за откривање истине о самом паду надстрешнице није постигло ништа. Такође, чланови *Сйава* су изричито били против усвајања четвртог захтева београдских студената који се односио на повећање буџета за високо образовање од 20%, око чега сам се исто спорио са њима. Главна аргументација за одбијање овог захтева била је прича како смо ми ту због жртава надстрешнице и да тако нешто представља скретање са теме, као и да ће то бити протумачено у јавности као злоупотреба трагедије да би студенти остварили корист за себе.

Захтев за сменом Вучевића и Ђурића је студентима Новосадског универзитета наметнут од стране организације *Сйав* и опозиционих структура које су иза ње стајале. Наиме, овај захтев странке опозиције изнеле су непосредно након пада надстрешнице, а Бранислав Ђорђевић, активиста *Сйава*, непосредно по отпочињању блокаде Филозофског факултета, дао је изјаву за медије у којој га је заједно са подршком захтевима београдских студената навео као један од захтева студената у блокади Филозофског факултета у Новом Саду, без претходно пленумски донете одлуке о овако важном питању. Чињеница да су студенти Новосадског универзитета изнели захтеве који су се разликовали од захтева студената Београдског универзитета нанела је доста штете студентском покрету у првим месецима. Спречавала је чвршће повезивање градова и стварала антагонизам између њих, превасходно због тога што је Нови Сад коришћен за вршење притиска на Београд.

Следећа ствар око које сам још у децембру, на самом почетку блокаде, дошао у сукоб са члановима *Сйава*, било је оснивање кровне структуре одлучивања студената у блокади на Универзитету у Новом Саду, такозваног Униплenuma. Као и када се радило о изгласавању захтева, чланови *Сйава* су на пленум дошли са спремном агендом, односно са готовим предлогом за формирање Униплenuma и захтевом да њих троје буду делегати Филозофског факултета. О самом Униплenumу ћу још писати, али оно што је код њега представљало највећи проблем јесте то што је он по својој форми представничко тело и што је на универзитетском нивоу у Новом Саду укинуо директну демократију практично у самом почетку настанка студентског покрета и тиме створио простор за лакше манипулације и уплив утицаја од стране различитих интересних група. То је уосталом и био разлог његовог оснивања у том формату. Прва ствар коју је Униплenum изгласао управо и јесу били спорни захтеви новосадских студената за оставкама Вучевића и Ђурића.

Овде желим да истакнем разлику између система Великог састанка делегата (ВСД) који функционише у Београду и новосадске кровне универзитетске структуре за доношење одлука, Униплenuma. Док ВСД суштински представља само кутију за бројање гласова, односно састанак на ком се констатује како је који пленум гласао, Униплenum је, посебно у својој раној фази, представљао тело на коме се дискутовало и на коме су се одлуке од

стране делегата доносили и без нужног консултовања матичних пленума. Када сам схватио да ће предлог за оснивање Униплenuma ипак бити изгласан на пленуму Филозофског факултета, покушао сам да инсистирам на томе да бар један од студената делегата Филозофског факултета не буде из организације *Сѿав*, али на крају ни у томе нисам успео. За делегате Филозофског факултета на првом састанку Униплenuma изгласани су Мила Пајић, Бранислав Ђорђевић и Лазар Динић. Другим студентима није ни било омогућено да се кандидују као представници на првој седници и да се о њиховој кандидатури гласа. Тада ми је већ постало јасно да се Филозофски факултет мора оградити од организације *Сѿав*, а и организацији *Сѿав* је постало јасно да нисам спреман да са њима сарађујем. Полако су започели са кампањом мог денунцирања, ширећи разне неистине о мени, што ће се нарочито интензивирати у каснијем периоду.

ПРВА ПОЛОВИНА ЈАНУАРА 2025. ГОДИНЕ

Још један од начина на који је студентски покрет у Новом Саду током децембра и јануара био злоупотребљаван од стране организације *Сѿав* и опозиционих странака било је заказивање студентских протеста испред Покрајинске и Градске скупштине у току трајања седница. Студентски покрет у том периоду инсистирао је на томе да институције морају да раде свој посао, што се пре свега односило на институције судске власти. Одржавање ових протеста било је праћено ометањем самих седница од стране одборника и посланика опозиције, али и њиховим каснијим изласком на прозоре и балконе, силаском међу студенте и ширењем застава са крвавом шаком уз поздрављање студената. Овим акцијама се није слала порука да студенти подржавају независан рад институција судске власти, већ да студенти подржавају опозиционе одборнике и посланике. А то најбоље илуструје и чувени снимак на коме члан групе *Сѿав* Бранислав Ђорђевић пита окупљене студенте „Шта очекују од посланика опозиције?” да би након громогласног одговора „Оставке!” потиштено поновио „Опозиције, не власти”.

Најдрастичнији и потенцијално најопаснији пример овакве злоупотребе и покушаја злоупотребе студентског покрета десио се пред седницу Народне скупштине Републике Србије, 6. марта 2025. године, на којој је требало да буду усвојене измене Закона о високом образовању. Оне су сматране испуњењем четвртог студентског захтева, али су посланици опозиције направили хаос, бацајући димне бомбе у скупштинској сали. Опозиција је пред овај протест преко групе *Сѿав* и преко студената блиских опозиционим партијама на УНС-у, покушала да наметне предлог да новосадски студенти закажу протест и позову грађане испред Народне скупштине у Београду у време одржавања седнице – иако су се београдски студенти томе оштро противили.

Овај план, замало изгласан већином гласова на Унипленуму, на крају је спречен, а посланици опозиције у свој дебакл ипак нису успели да увуку студенте.

Сликовит пример покушаја злоупотребе и инструментализације студената десио се и средином јануара 2025. приликом покушаја блокаде Градске куће у Новом Саду од стране чланова опозиционих странка. Блокада је, вероватно у директном договору са групом *Сџав*, покушана у тренутку док се у Кампусу одвијао протест подршке просветним радницима. Када је опозиција упала у Градску кућу, на протесту у Кампусу је мегафон преузео Бранислав Ђорђевић члан групе *Сџав* и позвао грађане да пођу за њим на Трг слободе. На срећу, део присутних студената је био довољно прибран и апеловао на грађане да то ипак не чине. Зато је за Ђорђевићем, пред Градску кућу, отишао само мањи број његових најекстремнијих подржавалаца. Том приликом, Ђорђевић се попео на мердевине и заједно са члановима и функционерима опозиционих странака – међу којима су били и чланови *ПСГ*-а, касније присутни на фамозном тајном састанку – на Градску кућу окачио заставу са крвавом шаком. Тај поступак изазвао је негативне реакције значајног броја студената на пленуму Филозофског факултета, због директног нарушавања принципа ограђивања од политичких партија и допринео томе да се опозиција према поступцима активиста *Сџава* на пленуму Филозофског факултета јасније артикулише.

Тешко је сетити се и побројати све флоскуле које су као аргументи, током јануара, на пленуму Филозофског факултета у Новом Саду, изношени од стране чланова групе *Сџав* и њихових подржаваоца, у прилог тези да студенти и опозиција против Вучића морају наступити у једној колони. Од тога како смо у овој борби сви заједно, па до тога како је дужност опозиције да стане у први ред и прими пендрек, па чак и метак, уместо студената. Још један веома илустративан догађај из тог периода био је и оснивачки састанак студентског тима за сарадњу са синдикатима у просторијама НДНВ-а, на коме се непозван и ненајављен појавио и Горан Јешић. Након тога, на захтев студената, састанак није настављен, све док се Јешић није удаљио. Он је, управо у том периоду, оснивао свој покрет под називом *Солидарносџи*, који је, такође, где подударности, осинвачки конгрес одржао у просторијама НДНВ-а. Иначе списак свих присутних на оснивачком састанку тима за синдикате, завршио је касније у режимским таблоидима, заједно са информацијом да је на састанку био присутан и Јешић.

Да ли се НДНВ само добронамерно понудио да студентима уступи простор, иако су студенти тада на располагању имали блокиране зграде свих новосадских факултета, или се пак радило о подметању и покушају дискредитације студентског покрета од стране Грухоњића и Јешића – нека свако сâм процени. Поготово имајући у виду да је Јешић, након састанка, режимским таблоидима потврдио да је на њему био и он. Треба напоменути да је непуних недељу дана пре но што ће се овај састанак десити, на порталу

НДНВ-а *Аутономија* објављен текст под називом „Војводина”, аутора са псевдонимом „Вид Мајорски”. У њему се позива на формирање сецесионистичке опције у Војводини. Данима након поменутих догађања, *СНС* је спроводио активну кампању оптуживања студената да се залажу за отцепљење Војводине. Чак су и приликом парастоса, о годишњицу Новосадске рације, раширили транспарент: „Војводина република”. Покушали су да инсценирају како иза тога стоје студенти, што се – након објављивања фотографије на којој постављање транспарента штити и надгледа комунална полиција – завршило дебаклом.

Почетком јануара основана је и организација *Слободан универзитет* која је међу професорима била пандам ономе што је *Сџав* био међу студентима. Сам лого *Слободног универзитета* готово је идентичан по стилу са логом кампање новосадских активиста и опозиционих странака под називом „Види Гари, не може” која је била актуелна током 2021. и 2022. године. Оснивање ове организације најављено је крајем децембра на трибини у Радничком дому у Новом Саду на којој је Горан Јешић представио свој нови покрет у настајању. Оснивање *Слободног универзитета*, најавила је Наташа Милићевић, шефица Катедре за англистику на Филозофском факултету у Новом Саду, која ће пар месеци касније, као његов представник, на таласу акција „Тура до Стразбура” и „Трка до Брисела”, отићи у Брисел на састанак са Толином Пицулом. Поред ње на самој трибини говорили су и Миран Погачар, адвокат Срђан Ковачевић, те синдикалац Дарко Шпер, који је такође био и на већ споменутом састанку тима за синдикате у просторијама НДНВ-а. *Слободни универзитет* водило је, поготово када је основан, тело без јасне структуре и дефинисаних правила функционисања у којем су главну реч имали људи попут Динка Грухоњића, Наташе Милићевић, Бојана Пајтића и сличних.

Тешко је преценити количину утицаја који се преко *Слободног универзитета* вршио на студенте, не само Филозофског факултета, већ и читавог Универзитета у Новом Саду. Професори из *Слободног универзитета* активно су учествовали у лобирању и покушавали да наметну студентима многе ствари, између осталог и идеју експертске владе, али ће о томе више речи бити касније. Признање треба одати пленуму ФТН-а, који се, оградио од *Слободног универзитета*, а његови професори су касније колективно и напустили тзв. *Слободни универзитет*. Никаква тајна није да су окосницу *Слободног универзитета* на Филозофском факултету у Новом Саду чинили професори, махом са Одсека за медијске студије, англистику и филозофију, који су уједно били и остали једни од најватренијих подржаваоца и протежера студената активиста из организације *Сџав* и њиховог деловања на блокади.

Идеолошку климу која је на блокади Филозофског факултета у Новом Саду владала у децембру и јануару док је њоме ведрила и облачила организација *Сџав* најбоље илуструје ситуација из јануара када је један колега пожелео да на факултету окачи Карађорђеву заставу из времена Првог српског

устанка, исту ону коју ће неколико недеља касније стотине студената и грађана носити на Сретењском скупу у Крагујевцу. Колеги није било дозвољено да заставу окачи уз образложење да таквим симболима није место на факултету. Такође пред протест 1. фебруара, на пленуму Филозофског факултета од стране чланице организације *Сшав* застава са натписом „Нема предаје” окарактерисана је као екстремистичко обележје. Иза таквих гледишта нису стајали само чланови организације *Сшав*, већ и њихови ментори у редовима професора.

У овом периоду вршена је константна индоктринација студената организовањем гостовања разних појединаца. Колико се то систематично радило најбоље говори чињеница да су на факултет на „шољицу чаја” са студентима долазили чак и трећеразредни колумнисти портала *Аутиномија* да им објашњавају како ће на крају студенти ипак морати да се повежу са опозицијом. Чак ни гостовање чувеног редитеља Желимира Жилника, као подршка студентима, није могло да протекне без модерације Миливоја Бешлина, узгред буди речено, човека који је касније такође присуствовао оснивачком конгресу Јешићевог покрета.

ДРУГА ПОЛОВИНА ЈАНУАРА 2025. ГОДИНЕ

Друга половина јануара обележена је интензивном припремом студената за велики протест на три моста 1. фебруара у Новом Саду. У склопу њих у Нови Сад су стигли и пољопривредници са тракторима. Приликом доласка пољопривредника у Нови Сад, жандармерија је блокирала мост у Руменци, а студенти су заједно са грађанима покушали да ту блокаду пробију и обезбеде тракторима пролаз. Том приликом, у првом реду испред кордона жандармерије, парадирала је и Мариника Тепић. Док су је у Београду студентски редари моментално склонили са протеста када је покушала да се прогура у први ред, у Новом Саду је и њој, и Горану Јешићу, и свим опозиционим политичарима, било дозвољено да се на студентским протестима слободно појављују и медијски их експлоатишу за потребе личне промоције, дискредитујући при томе студентски покрет. Све је то била директна заслуга групе *Сшав* и структура које су стајале иза ње.

Студентске протесте медијски је експлоатисала и сама група *Сшав* промовишући свој инстаграм налог качењем на њега садржаје са студентских протеста, али и блокаде Филозофског факултета у Новом Саду. На њиховом инстаграму може се наћи чак и снимак првог пленума Филозофског факултета. Чланови групе *Сшав* намерно су промовисани а њихова гостовања форсирана од стране опозиционих медија. У име студената за медије су давали изјаве чак и чланови ове групе, попут Дејана Багарића, који уопште није био студент.

Једна од основних претпоставки које су студентском покрету, поготово у Београду, омогућиле да се отргне од утицаја и контроле опозиционих политичких странака, поред масовности самог покрета и пленумског начина доношења одлука, била је и чињеница да су студенти са блокаде Ректората у Београду већ на самом почетку отерали припаднике активистичких организација *Свиће* и *Борба*, који су покушали да се наметну као вође покрета. У Новом Саду ситуација је била другачија. Блокаду Филозофског факултета започела је активистичка организација *Сџав*, којој су *Свиће* и *Борба* практично сестринске организације. Битно је схватити да је *Сџав* блокаду Филозофског факултета започео да би се инфилтрирао у студентски покрет и наметао му сопствену агенду, као и да би сви новосадски факултети, па тако и Филозофски факултет, свакако били блокирани и без било ког појединца или групе. Зато апсолутно нема разлога да се активистима *Сџава*, због тога што су започели блокаду Филозофског факултета, одаје неко посебно признање, поготово када се у обзир узме штета коју су својим деловањем све време и свесно чинили студентском покрету.

Веома је битно истаћи да су чланови групе *Сџав* и део студената који их је подржавао, како на Филозофском факултету, тако и на целом универзитету, били немилосрдни у вршењу мобинга и психичког злостављања над студентима који би се успротивили њиховим поступцима и тиме нарушили њихову хегемонију. Кроз читав процес стигматизације, оркестрираног блаћења, клеветања, оптуживања и оговарања, пролазио сам и лично, практично од првог тренутка када сам се на пленуму аргументовано супротставио предлозима *Сџава*. У одређеним периодима психичко насиље и мобинг према мени претварали су се и у отворено таргетирање, па чак и претње. Ја сам ове нападе успео да издржим, али многи студенти нису и због тога су се повлачили са пленума и блокада. Стигматизовани и таргетирани на УНС-у нису били само појединци већ и читави факултети. У периоду децембра и јануара посебна кампања стигматизације водила се против студената Факултета техничких наука и Факултета спорта и физичког васпитања.

Узрок те стигматизације, у случају Факултета спорта и физичког васпитања, била је чињеница да се пленум тог факултета оградио од захтева за оставкама Вучевића и Ђурића, као политичког захтева. Када је у питању Факултет техничких наука, треба истаћи да је, због чињенице да су се студенти тог факултета доследно држали принципа директне демократије и ограђивања од политичких странака и активистичких група, ФТН од стране дела студената блиских опозиционим странкама, као и од активиста *Сџава*, стигматизован и таргетиран практично током целог трајања блокаде, а нарочито на њеном почетку. Студенти ФТН-а били су велика препрека и сметња свему што су група *Сџав*, њени сарадници и њени ментори покушавали да раде, на нивоу Новосадског универзитета. ФТН је своје делегате на кровном телу новосадских студената у блокади – Унипленуму константно смењивао,

за разлику од неких других факултета, а доношење одлука било је потпуно пленумско и делегати нису имали никакву аутономију да у његово име одлучују. Несмењивост и представничка улога са различитим степенима аутономије за одлучивање у име пленума, која се у случајевима различитих факултета кретала од никакве па до потпуне, а коју су представници матичних пленума на Унипленуму имали, створила је основ за дугорочне проблеме унутар студентског покрета у Новом Саду.

О самом начину на који су Унипленум основали активисти групе *Сџав* већ сам писао. Идеја о образовању представничког тела на нивоу новосадског универзитета управо и јесте била да спољне структуре створе механизам за лакшу контролу и вршење утицаја над студентима. Као што је организација *Сџав*, тиме што је блокирала Филозофски факултет, спречила његову спонтану блокаду, до које би сигурно дошло, тако је и инсистирањем на преурањеном формирању кровног представничког тела на нивоу универзитета, у тренутку када сви факултети нису ни одржали прве пленуме, спречила да се оно формира спонтано и уз поштовање принципа директне демократије на којима је читав студентски покрет почивао. Студенти за први састанак Унипленума нису на свим факултетима бирани пленумски, већ је селекција делегата вршена на основу личних контаката. Ја лично никада нисам желео да будем, нити сам био, делегат испред Филозофског факултета на Унипленуму, зато што сам од самог његовог формирања принципијелно био против увођења представничке демократије у студентски покрет и сматрао сам да кровно студентско тело у Новом Саду треба да функционише исто као већ поменути београдски ВСД.

Крај јануара обележили су и пребијање колегинице са Академије уметности у Новом Саду и, након тога, оставка Милоша Вучевића и Милана Ђурића. Тражење њихових оставки био је захтев новосадске опозиције још у новембру, а касније, деловањем активиста *Сџава*, постаје и захтев новосадских студената у блокади. То вече, када је колегиница пребијена, пролазио сам са пријатељем поред просторија *СНС*-а у Стражиловској улици и на њихово стакло залепио налепницу. Врло брзо након тога из просторија су излетели маскирани батинаши који нас нису физички напали, могуће и због тога што је било релативно рано, али јесу претили и добавивали. То да су просторије *СНС*-а и у другим деловима Новог Сада тих дана биле пуне маскираних батинаша, потврдило је још колега. Чињеница да су након пребијања Вучевић и Ђурић експресно поднели оставке, као и то што се пребијање, од свих градова, десило баш у Новом Саду, мене наводи на закључак да је сâм *СНС*-а вероватно намерно организовао пребијање студенткиње да би га искористио као покриће и оправдање за оставке.

Подношењем оставки Вучевића и Ђурића отворила се могућност потенцијалног расписивања избора, што у том тренутку, вероватно јесте била једна од замки које је режим покушао да подметне студентском покрету не

би ли га угасио. Да ли је опозиција преко *Проїласа* планирала да 1. фебруара преузме студентски протест у Новом Саду и стави се на чело читавог покрета у договору са режимом или је самостално покушала да искористи насталу ситуацију, не знам. Оно што знам јесте да се Иванка Поповић још 16. јануара јавно захвалила студентима на томе што су урадили и изјавила да је наступио тренутак у коме *Проїлас* преузима вођство. У сваком случају у новонасталим околностима након оставке Вучевића, а пред велики протест 1. фебруара, пленум Филозофског факултета у Новом Саду постао је поприште покушаја једног од највећих и најопаснијих подметања и манипулација студентима у блокади, све у режији активиста *Сїава*, а за рачун *Проїласа* и опозиционих странака. О чему се тачно радило и како је то спречено, детаљно ћу описати у наставку.

ПРОТЕСТ 1. ФЕБРУАРА „НА ТРИ МОСТА”

Последњи пленум студената Филозофског факултета у Новом Саду, пред велики протест 1. фебруара „На три моста”, одржан је 30. јануара, у вечерњим часовима. Два дана пре тога, Милош Вучевић поднео је оставку на место премијера. Једна од унапред најављених тачака дневног реда на пленуму била је и „Пала влада”. Да се тачка односи на изгласавање петог студентског захтева за експертском владом није унапред најављено. На пленум Филозофског факултета чланови групе *Сїав* дошли су у пуном саставу. Тачку су излагали Мила Пајић и Бранислав Ђорђевић. Студентима Филозофског факултета у Новом Саду, којих је у том тренутку на пленуму било близу сто педесет, представљен је извештај документ са четири начина на који студентски покрет може да се постави према чињеници да је влада тога дана пала. Документ је, према речима предлагача, потекао са Правног факултета и претходно је био представљен на Унипленуму. У записнику са седнице Унипленума 29. јануара, под тачком број три, записано је следеће:

Тачка: ИЗБОРИ (ПФНС)

Документ који је саставио ПФНС је шїур, а када сїудентїи одлуче која оїција је најбоља, она ће биїи разрађена. Под хїїно їреба їаї документ сїусїїїї на їоїединачне їленуме и изїласаїї оїције. Зайїм улазимо у геїаље шїїа Ексіерїїска влада їодразумева и који је їроцес доласка до ње.

ИЗГЛАСАНЕ ОДЛУКЕ

До їрвої фебруара изнеїї їачку на їоїединачне їленуме.

Из записника се јасно види да је изгласавање на пленумима требало да буде чисто формално, али да се већ рачунало на изгласавање захтева за експертском владом као на готову ствар. Од студената Филозофског

факултета у Новом Саду тражено је да се изјасне за једну од предложених опција у документу. Садржај документа био је следећи:

1. Састав нове владе – модел рокаде

Ова опција би била у случају да се парламенти и владајуће странке договором око састава нове Владе. За њо би имали 30 дана од дана оставке председника Владе. Нови премијер бира се већином гласова народних посланика. Суштинске промене нису могуће у овом случају.

2. Ванредни парламентарни избори

Расписују се уколико преко 30 дана од дана оставке председника владе или раније. Неопходно побољшање изборних услова.

3. Прелазна Влада

Ако се посипиће договор о формирању прелазне владе, у њом случају би било именовање нове Владе у року од њих 30 дана, али са представницима иренујне власи као и опозиције. Циљ ове Владе би било обезбеђивање поштинских изборних услова и отварање медија. После њога би се расписали нови парламентарни избори.

4. Експерјиска Влада

Саставља би се од независних експерјиста. Мандат ове Владе би трајао од 6 месеци до годину дана. Подршку црп из скупштинске већине. Скупштини бирају чланове владе њујем Пленума. Главни задаци новоформирани експерјистске владе били би испуњење скупштинских захтева, побољшање изборних услова, расписивање фер и демократских избора на крају свој мандата, као и ослобађање медија.

Сам документ, као што се види, написан је тенденциозно и сугестивно на такав начин да се тражење експертске владе само по себи наметне као једина добра опција у односу на понуђене. Опција да студенти не заузму став поводом пада владе, у верзији документа која нам је предочена на пленуму, није постојала. Треба нагласити да су практично све опозиционе партије пре тога изнеле став да је једино решење, након Вучевићеве оставке, формирање независне прелазне владе експерата која ће припремити терен за спровођење поштених избора. Брзо ми је постало јасно да чланови *Става*, по ко зна који пут, покушавају да студентима подметну агенду опозиционих странака која није у интересу студентског покрета. Међутим, позадину целе ситуације у потпуности сам сагледао тек касније.

Студентски покрет од самог почетка чврсто је инсистирао на испуњењу своја четири захтева и у потпуности је био фокусиран на стварање довољног друштвеног притиска да до њиховог испуњења дође. Пука смена власти није била идеја иза које је стајала већина студената, док иза системских промена кроз испуњење захтева јесте. Управо зато што се није фокусирао на пуку политичку смену, студентски покрет је и успео да делегитимише режим *СНС*-а,

као и да његов даљи опстанак учини неодрживим. Одбрана студентског покрета од узурпације, коју су покушали *Проџас* и опозиционе странке, намећањем идеје експертске владе, непосредно пред и током протеста 1. фебруара, омогућили су да иза студената стане већина Србије. То се, током великих фебруарских протеста у Новом Саду, Крагујевцу и Нишу, и показало, закључно са највеличанственијим скупом одржаним у Србији, 15. марта у Београду. Катарза коју је Србија у том периоду проживела, нешто је што ће се дуго памтити и може представљати основ стварања потпуно нове политичке сцене након одласка режима *СНС*-а.

Но, вратимо се поменутом пленуму Филозофског факултета. Након представљања документа и дискусије, која је била праћена агресивним лобирањем да се студенти изјасне, као и искључивањем уопште могућности да се, због одсуства претходне дуже и шире дискусије у оквиру целог покрета, може не заузети став (што је уобичајена пракса), приступило се гласању. Ја и још неколицина колега покушали смо да аргументујемо и предочимо пленуму да студенти не морају истог дана да се одреде по питању пада владе, те да ниједно од понуђених решења није добро и, у том тренутку, није ни у духу наших захтева. С обзиром на агресивно лобирање чланова организације *Сџав* и њима блиских студената да се о документу гласа, као и на чињеницу да је и сама модерација пленума била делимично пристрасна и инструисана од њих, а имајући у виду да је, у том периоду, међу великим бројем студената владао страх да се успротиве *Сџаву*, аргументовање против подметнутог документа није дало ефекта. Очекивано, апсолутном већином гласова студената, који нису били свесни за шта заправо гласају, изабрана је опција тражења експертске Владе. Једини који је након поновљеног гласања гласао против, био сам ја, док је још двадесетак колега било уздржано.

Одмах по изгласавању експертске владе, Мила Пајић је од студената тражила да се гласа о томе да се са захтевом за експертском владом изађе у јавност, на протесту 1. фебруара. Након краће дискусије и поновних неуспешних покушаја да се аргументује против ове одлуке, пленум је већином гласова, додуше мањом него на претходном гласању, односно уз већи број студената који су гласали против (пошто се видело колико се читава ствар насилно форсира од стране чланова *Сџава*), подржао овај предлог. Одмах по завршетку гласања, Мила Пајић и Бранислав Ђорђевић су, у тада актуелној групи за међууниверзитетску и међуфакултетску комуникацију (чији су чланови испред ФФНС били, иако за то од пленума никада нису добили мандат), обавестили колеге са других факултета и из других градова, пре свега из Београда, да је пленум студената Филозофског факултета у Новом Саду изгласао да се тражи експертска влада. Поменути чланови *Сџава* су колеге са других факултета отворено слагали, тако што су им пренели да је документ о коме се гласао имао и пету опцију, наиме, да се студенти не изјасне – што није био случај. Такође, слагали су и да се прво гласало о томе да ли уопште

желимо да се изјаснимо на дату тему. Текст спорне поруке Бранислава Ђорђевића коју сам од колега из Београда добио након протеста, а потом је поделио и са целим пленумом Филозофског факултета у Новом Саду је следећи:

Правни факултет је на нашем Уни пленуму изнео предлој да се на појединачне пленуме сусрети на гласање на сав поводом оставке премијера, што јест о формирању нове владе. Прво је изгласано да наци студенти желе да се изјасне о том питању. По том је понуђено 5 опција.

- 1. Рокада владе – само нек се изабере нови премијер;*
- 2. Ванредни парламентарни избори;*
- 3. Прелазна влада – укључује власт и опозицију;*
- 4. Екстериска влада – влада независних експерата;*
- 5. Без заузимања савла.*

Наци студенти су изгласали да нац факултет има сав да је боља екстериска влада, односно број 4.

Чињеницу да се на пленуму, на њихово инсистирање, гласало и о томе да се на протесту 1. фебруара изађе у јавност са идејом експертске владе, поменути чланови Става су колегама из других градова прећутали. Касније, лажирањем записника са спорног пленума, чињеница да се гласало и о изласку у јавност је изостављена, како би, након што им није пошло за руком да студентском покрету наметну идеју експертске владе, покушали да бар делимично заташкају оно што су пробали да ураде. Сутрадан, након пленума, у групи је започела расправа о изгласаној одлуци о експертској влади, уз покушаје њеног преиспитивања. Тада се пасивна агресија чланова *Савла* и студената који су их подржавали, а која је према мени тињала од првог сукоба на пленуму, претворила у отворену агресију и таргетирање, посебно након самог протеста.

Студенти Београдског универзитета, посебно Филозофског факултета у Београду, коме треба и одати највише признања за то што је покушај претимања студентског покрета од стране опозиције и *Пројласа* пропао, чим је Вучевић поднео оставку, заузели су на пленуму став да се владе мењају а захтеви остају исти, оглађујући се на тај начин индиректно од покушаја опозиције да студентима наметне експертску владу као опцију, на чему је *Сав* здушно радио у Новом Саду. Увиђајући шта се иза брда ваља, студенти Филозофског факултета у Београду, након што су обавештени ко ће од говорника бити на протесту (на које ћу се у даљем тексту тек осврнути, као и о нетранспарентном начину њиховог избора, односно подметања), изгласавају на пленуму да се саопштењем оградe од најављене двадесетчетворочасовне, а потенцијално и перманентне блокаде Моста слободе, пружајући подршку искључиво трочасовној блокади сва три новосадска моста. У саопштењу су се експлицитно оградили од покушаја преузимања студентског

протеста од стране политичких партија и интересних група. Најбитнији део поменутог саопштења гласи:

Принципи којима смо се служили у прошлом периоду били су они демократије и солидарности. У складу са њима, формулисани су захтеви који адресирају системске корене проблема који нас је на овај радикални чин и навео. Блокаде су се од самог почетка одржавале без учешћа страначких и активистичких организација, упркос покушајима иситих да нас покрену искористе. Горе наведено смо издвојили како бисмо надали да је наша борба од самог почетка била усмерена ка системским проблемима који се иду напред инсистирајући пре него политичких настојања која се искључиво иду смене актуелног режима. Стога, студенти Филозофског факултета оштро осуђују било који вид злоупотребе студентског елана у користи предизборне кампање било које политичке опције. Имајући на уму наведене принципе, Пленум нашег факултета, из бојазни због учешћа опозиционих актера, активистичких организација и сличних интересних група и њихове инструментализације ауторитоне студентске борбе, одлучио се на дистанцирање од двадесетичетворочасовне блокаде Моштина слободе. За разлику од ње, шесточасовна блокада иду моштина подржана је од стране нашег Пленума, ие ће се колеге са нашег факултета на том скупу несумњиво видети.

Објављивањем овог саопштења на дан самог протеста на инстаграм страници блокаде Филозофског факултета у Београду, под називом *Филозофи у блокади*, јавно је раскринкан и спречен покушај преузимања студентског протеста у Новом Саду. Активисти *Сјава* и структуре које су иза њих стајале увиђају да постоје делови студентског покрета који су спремни да им пруже снажан отпор и да их онемогуће у њиховим намерама да студенте увек у блато сарадње са опозиционим странкама и *Пројасом*, у коме су се они од првог дана блокаде ваљали. У првом тренутку активисти *Сјава* покушали су да ову ограду оспоре и представе као нелегитимну, јер је наводно изгласана док се већина студената није налазила на пленуму већ у шетњи до Новог Сада. Међутим, то им није пошло за руком, након чега су почели са распирањем опште хистерије против београдских студената, смештених на Филозофском факултету у Новом Саду. То им није било тешко, јер студенти Филозофског факултета у Новом Саду уопште нису разумевали позадину целе ситуације и прави разлог оградe, у којој се експлицитно наглашава да она не представља ограду од новосадских колега.

Након више од шест сати редарења на самом протесту, вратио сам се на факултет и тамо се састао и разговарао са колегама из Београда, предочавајући им све информације које сам имао о томе шта се протекла два месеца дешавало на Филозофском факултету у Новом Саду и шта се на протесту планира. Иако уопште нисам крио да сам се састао, а на састанку нисам наступао

у име пленума већ сам говорио у своје лично име (и то ствари које сам и пре тога већ два месеца јавно говорио на пленуму), чланови *Сйава* након тога започели су оркестрирану кампању напада на мене, с циљем да ме са блокаде уклоне. У кампањи мог таргетирања која ће тада почети, а свој врхунац доживети након протеста 15. марта, чланови *Сйава* имали су и свесрдну подршку дела професора и целе мреже интересне групације Динка Грухоњића. Почео сам да се суочавам са оптужбама да бушим блокаде, док сам их заправо све време бранио од оних који су желели да студенте инструментализују. Ти покушаји инструментализације, колективном заслугом свих студената, како новосадског тако и београдског и осталих универзитета, на крају нису успели.

Сада ћу се осврнути на саме говорнике на протесту 1. фебруара, на начин њиховог избора, као и на директну повезаност неких од њих са структуром око Грухоњића, или чак с њим лично. Припреме ове групе, чија је централа Одсек за медијске студије Филозофског факултета у Новом Саду, да покуша киднаповање студентског протеста 1. фебруара и његово претварање у протест коме ће се на челу, као и читаве народне буне коју предводе студенти, наћи *Пројлас*, онако како је то раније и најавила Иванка Поповић, биле су веома темељне. Ова група успела је да преко својих студената у универзитетском креативном тиму за говорнике прогура, себи, *Пројласу* и опозиционим странкама, блиске људе. Претходно су успели да тиму обезбеде аутономију за избор говорника, како се о њима на пленумима не би гласало, јер би тај избор наишао на негодовање великог броја студената. О томе најбоље говори и чињеница да се пленум ФТН-а касније оградао од пропуста при организовању протеста и избора говорника, захтевајући да се функционисање и аутономија тимова на универзитетском нивоу регулише јасним правилима.

Говорници такође нису представљени или унапред најављени ни грађанима. У нацртима плана и програма протеста, објављеним на инстаграм страницама студентских блокада, нигде се не помињу било какви говори. До 1. фебруара говори свакако нису били уобичајена појава на студентским протестима, нити у духу једнакости и директне демократије, а уколико је и било говора на скуповима, акценат је увек био стављан на садржај самог говора, а не на личност говорника (као што се то десило 1. фебруара у Новом Саду). Међу говорницима се нашао и Драган Бјелогрић члан *Пројласа*, Јелена Обућина, уредница и новинарка *Нове С*, као и Зоран Кесић, који је од стране грађана и извиждан.

Када је реч о говорницима које је протежирала група око Грухоњића, међу њих спада, најпре, Мина Ђикановић, шефица Катедре за филозофију на Филозофском факултету у Новом Саду (на којој и сам студирам). Професорица Ђикановић је истакнута чланица *Слободної универзитетџи* и лично је повезана са Динком Грухоњићем. Она, Динко Грухоњић, те активисти *Сйава* Мила Пајић и Бранислав Ђорђевић, заједно су, у новембру 2024. године, одржали трибину у новосадској Црној кући, на тему тобожње фашизације уни-

верзитета, чији је снимак је доступан на јутјубу. Други говорник, кога је ова група подметнула, јесте адвокат Срђан Ковачевић, човек који је, према јавно доступним подацима у АПР-у, имао заједничку фирму са Драганом Ј. Вучићевићем, али и Гораном Јешићем. Срђан Ковачевић је такође био говорник и на већ помињаној трибини у Радничком дому у Новом Саду, у децембру 2024. године, на којој је Јешић представио свој нови политички покрет у оснивању.

Нови Сад није случајно изабран као место на коме ће *Пројлас* покушати да преотме студентске протесте. Изабран је управо због утицаја коју су опозиционе странке и групација око Грухоњића, у том тренутку, а преко организације *Сџав* и *Слободної универзитетџа*, имали на студенте. Међутим, када је покушај преузимања студентског протеста од стране *Пројласа* доживео дебакл, овај утицај почео је да слаби, а отпор студената покушајима контроле и инструментализације, поготово на пленуму Филозофског факултета у Новом Саду, растао је, све док се пленум на крају у потпуности није оградио од организације *Сџав*.

ПЕРИОД НЕПОСРЕДНО НАКОН 1. ФЕБРУАРА 2025.

Чињеницу да су на протесту 1. фебруара у Новом Саду успели да спрече директно преузимање студентског покрета од стране *Пројласа* и опозиционих странака, центри моћи нису опростили студентима који су за то били најзаслужнији. Док се цела Србија окупљала иза студената, који су је препешачили уздуж и попреко, против поменутих студената започета је оркестрирана хајка, као облик психолошке операције са циљем да се повуку из даљег учешћа у покрету. Највише на удару нашли су се студенти Филозофског факултета у Београду, Факултета техничких наука у Новом Саду као и појединци са других факултета, међу којима сам био и сам. Лично сам, на Филозофском факултету у Новом Саду, био посебно изложен оштрици ових напада, јер сам, у том периоду, био релативно усамљен и на пленумима експониран као опозиција групи *Сџав* и њиховим менторима на факултету.

На првом пленуму након протеста 1. фебруара, као и у блокадној групи пре тога, покушао сам да укажем колегама на оно што су чланови групе *Сџав* намеравали да ураде. Немајући добре аргументе да оправдају своје деловање, које је било у потпуној супротности са свиме за шта се студентски покрет залагао, чланови групе *Сџав* почели су да експлоатишу чињеницу да сам ступио у контакт са колегама са Филозофског факултета у Београду, да би ме оптуживали за наводно тајно састанчење и бушење студентског покрета. Поред тога, на првом пленуму након протеста 1. фебруара, Мила Пајић ме је оптужила да сам члан *Партије радикалне левице*. Ова оптужба ме је искрено затекла, јер члан *ПРЛ* никада нисам био, чак сам на лични захтев од те странке добио и званичну писмену потврду да у њиховој архиви не постоји ника-

кав траг мог чланства. То је, колико је мени познато, уједно, био и први случај таргетирања и оптуживања студената који су се борили против страначких утицаја на студентски покрет да су чланови *ПРЛ*. Хајка против нас, у наредним месецима само ће се интензивирати. Група *Сџав* је тада, против мене лично, објавила и посебан пост на својој инстаграм страници. У чувеном посту групе *Сџав* о „радикалштини” алудира се на чињеницу да сам, поред мастер студија на филозофији, и апсолвент на Факултету техничких наука, уз оптужбу како радикална левица са друштвених факултета одлази на техничке, како би тамо ширила лажи о активистима.

Сам пост касније је под притиском Пленума уклоњен, а послужио је и као повод да се пленум Филозофског факултета у Новом Саду по први пут јавно огради од организације *Сџав* и активистичких група уопште. Тада се и пленум Правног факултета у Новом Саду, неvezано за поменућу објаву, експлицитно оградио од организације *Сџав*. Након 1. фебруара, чланови групе *Сџав* и део њима блиских студената колективно су отишли у Ниш на „обуку”, коју је организовала америчка организација *National Endowment For Democracy* (NED), о чему су писали и режимски таблоиди, користећи то против студената. У том периоду, пленум студената Филозофског факултета изгласао је и да Дејану Багарићу и Доротеји Антић, члановима групе *Сџав* који уопште нису студенти, а који су до тада боравили на факултету, убудуће неће бити дозвољен улазак на факултет и учествовање у раду пленума, те да се у односу према њима више неће правити изузетак. Тешко је описати промену у атмосфери коју сам на факултету лично осетио када су се чланови групе *Сџав* колективно повукли у Ниш. Та промена најбоље осликава у којој мери су, у прва два месеца, блокаду Филозофског факултета *Сџавовци* третирали као приватну ствар њих и њихових ментора.

Управо у периоду фебруара и марта, процес уједињавања народа у Србији под вођством студената био је на свом врхунцу. Одбацујући 1. фебруара агенду које су им наметале опозиционе структуре, студенти су успели да превазиђу поделу између власти и опозиције. Поделу која се тиче искључиво борбе око тога ко ће обављати функцију комесарске управе над Србијом, а све за рачун страних колонијалиста, који су и власти *СНС*-а и већинској опозицији заједнички господари. Колико је тај процес био снажан и колико су га грађани препознали и осетили, најбоље говори масовност скупова из тог периода. Окрећући се након протеста 1. фебруара у Новом Саду, а у сусрет Срећењу, Крагујевцу и Орашцу (као месту на коме је успостављена модерна српска државност), студентски покрет је јасно ставио до знања да је интерес Србије и њеног народа оно што на првом месту заступа и за шта се бори. Суштински, дешавања након 15. марта у великој мери и јесу покушај власти, опозиције и њихових ментора из иностранства, да промене такав карактер студентског покрета и тиме отклоне опасност по систем колонијалне управе који су, под влашћу *СНС*-а, у Србији заједнички успоставили.

Received: 2025/12/1
Accepted: 2025/12/15

Ma JOVAN REPOVIĆ*
Novi Sad, Serbia
E-mail: jovan.repovic96@gmail.com

BLOCKADE OF THE FACULTY OF PHILOSOPHY IN NOVI SAD
FROM NOVEMBER 2024 TO FEBRUARY 2025:
from the perspective of one of its participants

SUMMARY: The paper contains a personal account of a postgraduate student who participated in the blockade of the Faculty of Philosophy in Novi Sad, 2024–2025. The first part of the text discusses the protests of 2017, which were the precursor to the protests of 2024/2025. The second and third parts of the paper describe the developments in the student opposition circle in Novi Sad, between 2017 and 2024. The fourth part describes the beginning of the blockade of the Faculty of Philosophy in Novi Sad, as well as disagreements over organizational issues, due to the influence of party activists. The fifth and sixth parts describe the events of January 2025 related to the blockade of the Faculty of Philosophy, but also of the entire University of Novi Sad. The seventh part discusses the preparations and behind-the-scenes actions related to the large protest in Novi Sad on February 1. Finally, the eighth part explains how, during February 2025, the student movement managed to defend itself against takeover attempts by various party or NGO activists.

KEYWORDS: students, plenums, direct democracy, political struggles

* Master's student at the Faculty of Philosophy, University of Novi Sad; final year student at the Faculty of Technical Sciences in Novi Sad.

*ВЛАДИМИР БОЛТА**

E-agpeca: vladimirboltaff@gmail.com

ДВА ЗАПИСНИКА СА ПЛЕНУМА ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА У БЕОГРАДУ У БЛОКАДИ (2024–2025)

САЖЕТАК: Рад садржи, уз само најнужније коментаре, пар целовитих записника пленума Филозофског факултета Универзитета у Београду у блокади из 2024. и 2025. године. Циљ рада је да се приближи атмосфера скупа и оствари увид у комуникацију студената током пленумских активности, будући да је пленум био место одакле се покретала акција на протестима. Ова два карактеристична записника представљају својеврсни прозор у пленумску реалност, и могу бити подстицај за даља истраживања Универзитета у блокади 2024–2025.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: студенти; непосредна демократија; политичке борбе; протести

Како би се текст записника лакше пратио, на почетку су објашњене скраћенице које се у њима користе. Имена студената су замењена иницијалима. Два записника су семантички и синтаксички различита због различитих записничара и другачијих политичких околности. Први записник је посебно интересантан јер је Филозофски факултет у Београду ушао у блокаду 2. децембра 2024, а пленум је трајао више сати. Ортографија у записницима је изворна.

Скраћенице: ВСД (велики систем делегата); РГМ (радна група за медије); РГЛ (радна група за логистику); РГБ (радна група за безбедност); РГКДФ (радна група за комуникацију са другим факултетима); РГС (радна група за стратегију); КВОУ (комуникација са високо образовним установама); РГМЕ (радна група за мерење).

* Студент Филозофског факултета Универзитета у Београду.

ЗАПИСНИК [13. децембар 2024]

1. Изгласавање дневног реда

Коментари, аргументи, предлози:

– Предлог: Колега тражио да одржи говор од две и по стране на тему Француза – **УСВОЈЕНО**

[Објашњење: „Француз” о ком је реч јесте новинар Франс 24 (France24) и РФИ (Radio France Internationale) Лоран Руј (Laurent Rouy), који је се на самом почетку студентских блокада јавио с намером да на Филозофском факултету у Београду сними крајак видео извештај на тему Вучића и корупције. Иако је, као што ће се видети, њему пленумски одбијен приступ факултету, а самим тим и сарадња, он је ипак урадио видео извештај на њу њему служећи се видео материјалом који је нелегитимно снимио тог дана када се јавио на факултету].

– (заинтересовани нека се обрате колеги за текст говора)

– Одговор модератора – Француз је већ снимио, али можемо да гласамо када будемо одлучивали да ли ћемо му дати да објави своје слике.

– Реплика – потврда да не смемо дати Французу да снима, јер бисмо тиме постали саучесници Западног империјализма (парафраза).

– Реплика – предлог да је пленум пленум, пленум увек може да донесе нову одлуку, која би заменила стару.

– Дугачка дебата за и против права Француза да снима или не.

– Дневни ред – **УСВОЈЕН**

Одлуке:

* Дебата о Французу као пета тачка дневног реда – **УСВОЈЕНО**

Предлози: Ограничи колико пута једна особа може да се јави за једну тачку – 3 јављања плус 2 реплике

2. Усвајање записника

Одлуке: **УСВОЈЕН**, без дискусије

3. Наставак блокаде

Одлуке: **УСВОЈЕНО**, без дискусије

4. Термин пленума

Коментари, аргументи, предлози:

– Предлог – да ли да се иде на пленум за викенд или не?

Одлуке:

* **УСВОЈЕНО** – следећи пленум се заказује на крају последњег пленума.

5. Избор модератора

Коментари, аргументи, предлози:

– Пријавили се М. А., М. Е., Н. М. – УСВОЈЕНО

Одлуке:

* Одобрен модераторски тим

6. Француз

Коментари, аргументи, предлози:

– Коментар – питања идеологије, љубави према српском народу, одговор на одређене изјаве од јуче. Француз благи српски народ, дошао код деце Срба и тражи од нас помоћ да нас благи, агент НАТО-а, хоће да нас представи као корумпиране свету, фолирао се и смешкао се, Француска има колоније. Ово је наша акција, и не треба да се експонирамо широм света, јер можда имају лоше намере за нашу земљу. Неодређени коментари на рачун ЗЛФ и студената који су можда симпатизери

– Реплика – моле се колеге са социологије да имају у виду да су лаици, да превише шире теоријски и да су же кад причају.

– Реплика – треба бити опрезан, али и сами професори су нас саветовали да будемо видљиви.

– Реплика од колеге који је изнео говор – трудио сам се да сви разумеју то што сам рекао.

– Реплика – Француз је био пристрасан и пишао по нама, а ми смо му тапшали.

– Реплика – не треба да таргетирамо људе по страначким афилијацијама, што одједном неки имају право да држе говоре, док су други ограничени.

– Реплика – отворене консултације са професорима, имамо понуду од стране професора да преводне наше објаве, имамо друге канале комуникације, не морамо да зависимо од Француза.

– Реплика – последњи Французов наслов – о томе како власти Косова желе да интегришу Србе у структуру своје државе и сл.

Више навода како је Француз писао да су Срби геноцидан народ.

– Коментар – зашто идемо само на западне телевизије, зашто не идемо и на телевизије као што су РТ или Рубикон.

– Одговор на директно питање – релевантно је знати ко шта мисли, у смислу ЗЛФ и то.

– (Дуга дебата о Французу; не да се препричати; трајало је скоро сат времена).

– Реплика – колеге са социологије користе много речи, а мало шта кажу, РТ нам ни не нуди интервју и исто су пристрасни.

– Реплика – колегиница са психологије као сви психолози имају сужену индивидуалну перспективу, треба посматрати шире (колегиница на коју се односило привремено излази са пленума).

– Предлог – ако неко јавно некога прозове на основу смера и то доведе да та особа напусти пленум, да се уклони са пленума.

– Коментар – хајде да идемо даље више, нико нам споља неће донети демократију, наши професори нису успешни у борби против режима, треба нам своје нешто.

– Реплика – дај да нас Французи не зезну опет.

– Реплика – Француз нас дели, студенти излазе са пленума због Француза.

– Коментар – апел да се не позивамо на правилник, модератори да буду конзистентнији са опоменама.

– Реплика – раскол између екипе која води пленум пристојно, и антидемократски. Група људи која се противи присуству Француза наступа агресивно.

Одлуке:

– **ОДБИЈЕНО** – дати Французу дозволу да снима на факултету.

Французу је укинута дозвола да снима коју је имао од раније, редари замољени да га испрате са факултета.

7. Изгласавање правилника

Коментари, аргументи, предлози:

[Објашњење: Правилник о ком се ђрича у овој дебати јесте ђравилник Пленума Филозофској факултети у Београду. Једна ђрупа студенаца желела је да ближе регулише рад ђленума, ђпозивајући се на ефикасност, док је друга ђто видела као бирократизацију која ђгрожава непосредну демократију].

– Коментар – надзорник да не прати сада време, већ модератор јер лакше види.

– Реплика – ово је замисао Математичког факултета, модератор и надзорник су одвојене улоге да би се знало ко шта ради.

– Реплика – време се види, надзорник само прекида особу која говори.

– Коментар – није неопходно да модератор не учествује у дискусији, већ само да остане неутралан у свом наступу.

– Реплика – модератор може да се јавља, али да му колеге модератори дају реч, или сђм пленум (ако сам схватио).

– Коментар колегинице која је саставила правилник – наши пленуми су убедљиво најдужи, морамо то да коригујемо. Ограничити по броју јављања.

– Реплика – колеге са Правног су усвојили правилник, и вечерас ће га објавити. Предлог да се овај наш или одложи, или да се усвоји привремено.

– Реплика – наше дискусије су дугачке и неефикасне, људи нам одлазе.

– Реплика – треба нам неко скраћивање, али умерено. Отвореног смо ума, и треба да то негујемо.

– Реплика – нисмо дебатни клуб, морамо бити краћи и ефикаснији, доста тога не стижемо и не стижемо на акције.

– Реплика – омогућити дужа продужења.

– Реплика – не губимо људе, пленум управо и служи за генерисање друштвене теорије, важан је тај тип разговора.

– Реплика – ако хоћемо теорију, дај за то радну групу, кључне су акције, толико смо уморни да немамо времена за одлуке.

– Коментар – баш сам против скраћивања, поготово скраћење тачке на 30 + 15 минута.

– Коментар – правилник није свемоћан, треба имати здравог разума и осећаја за меру и место.

– Коментар – ми смо једни од ретких који нисмо ишли на Андрићев венац, због тога како нам то гледају.

– Коментар – скраћивање је глупо, ако мора да тече дуго онда мора. Због тога битније ствари треба да буду на почетку. Треба модератор да оштрије скраћује репетиције, а не да цео пленум као такав буде скраћен, или појединачне тачке. Модератор треба да има право да учествује у дискусији, тако што му пленум даје реч.

– Коментар – неопходно је пленум скратити, важне тачке морају да буду прве, правилник треба да буде флексибилан.

– Коментар – треба вратити термин у 1 час да не би било стани пани.

– Реплика за говорницом – треба избегавати понављање, ограничење броја јављања томе служи.

– Реплика – дајте конкретне предлоге, или идемо даље.

Одлуке:

* Наш правилник се не усваја. О предлогу Правног са Правног ће се расправљати на следећем пленуму. Онда ће се донети коначна одлука о правилнику за наш пленум.

– Пауза – 16:25 до 16:40.

8. Радна група за безбедност

Коментари, аргументи, предлози:

– Коментар – апел да се још људи придружи, немамо људства, све су дуже и дуже смене, најпроблематичнија је прва смена. Нужно показивање индекса и после паузе за пленум. Поштујмо кућни ред – пикавци у wc-у, пушење на факултету, идите на плато испред. Отворено признавање нанете штете имовини ако до тога дође.

– Координатор – извештај – није било већих инцидената, прозор је поправљен, апел да се не излази на кров.

Хвала на донацијама. Логистика нам је ефикаснија.

Апел да се пријави више редара. Хемичари кад су позивали на акцију, друге акције – почети од тачке за дискусију о безбедности/евалуација о безбедности на протесту. Учествовање на јавним протестима, дискусија – о улози безбедности на протесту.

– Реплика – безбедност ће бити обавештена о стратегијама.

9. Радна група за стратегије

Коментари, аргументи, предлози:

– Координатор – радимо пуном паром. Одржан је у 12 састанак са професорима, консултације ће бити сваки петак. Професори и нестраначки стручњаци су позвани да дођу. Дискутујемо о предлозима и имплементацији.

Професори моле да нам пренесу своје савете, који су следећи:

* Протест стоји на две ноге, имамо потпуну подршку професора. Они стоје ПОРЕД а не иза нас. Нема страха, и наша снага је у масовности, то је мања могућност за репресалије. Потребно је обратити се просветарима и проширити нашу поруку. Требало би комуницирати са другим факсевима око рокова за испите итд. Кабинет за стране језике се понудио да преводи наша обавештења на 5–6 језика, отварамо се према свету. РГ подржава ту одлуку. Састанак са ФДУ, супер утисак, умрежавамо се са другим РТ за стратегије.

* Конкретни предлози:

* **УСВОЈЕН** – Отворене консултације са професорима и нестраначким актерима, у петак после 15 минута ћутања, у 103.

Примедбе и похвале.

УСВОЈЕНО – Формирање стручне, нестраначке групе. Она ће нам давати стручне савете, нашим проблематичним захтевима, како их испунити на адекватан начин.

Адекватан језик и формулације.

Правници, економисти, геолози и други. Ово је тек у повоју, али формирамо неформалне контакте. Предлог – одобрити формирање ове групе.

– Реплика – ово служи томе да тачно знамо када су, и да ли су захтеви испуњени.

– Реплика – блокаде престају када су захтеви испуњени, то је наш ауторитет.

На нама је увек да то одлучимо, стручњаци нам помажу само у томе да знамо да ли јесу или нису захтеви испуњени.

– **УСВОЈЕНО** – Предлог професора *et al.* – померити пленум на 13 ч.

– Реплика – доста неефикасности проистиче из згужваних пленума, зато треба померити на 1 час, професори нису могли да стигну до РТС-а јер им није јављено на време.

– Реплика – вучемо теме данима, није проблем време већ јер смо неефикасни и губимо време.

– Реплика – вучемо теме данима, није проблем време већ јер смо неефикасни и не гласамо за ствари на време.

– Предлог – да модератори могу да покрећу тзв. хитне поступке да би се ефикасније одлучивало о хитним стварима.

– **УСВОЈЕНО** – Предлог професора – зборница идеја – заједнички простор за професоре и студенте, дружење, реформа образовања, простор да се заједно окупљамо у некој просторији, најбоље испред Свечане сале.

– Дебата – *pro & cons* тога да зборница идеја буде на ходнику.
– Реплика – свакако могу да дођу кад год желе, не треба им посебан простор.

– Реплика на то – професори мисле да их не желимо, ово је начин да им покажемо да смо у овоме заједно.

УСВОЈЕНО – САРАДЊА СА ПОЉОПРИВРЕДНИЦИМА – већ су се повезали са студентима НС, сада је време да се ми неформално повежемо. Навођење конкретних организација. Допуштење да РГ за стратегије почне комуникацију са пољопривредницима.

– Захтеви пољопривредника – смена министра пољопривреде, шефа Одбора за пољопривреду, и смена премијера. Плус још неки.

– Реплика – одмах данас да се састави саопштење подршке пољопривредницима.

– Коментар – ИФДТ/МАСА = организовање и повезивање свих актера, студената, академске заједнице, пољопривредника, просветара и ученика, са циљем omasовљавање борбе и поделе искуства. Академска заједница је уз студенте. Не преузимају вођство, али пружају своје савете. Наша је финална реч. Желе да пруже подршку са циљем умрежавања.

– Реплика – Не треба уводити ученике јер су малолетници, може бити опасно.

– Реплика – треба се повезати са синдикатима просвете.

– Реплика – срамота је колико смо спори и губимо време на теме, а не повезујемо се ни са ким.

– Реплика – шире питање са умрежавањем у друштву ван академске заједнице, мимо самих пољопривредника.

– Реплика од РГ за стратегије – покушали смо да контактирамо пољопривреднике и раније, нисмо били сигурни коме се обраћамо, нисмо могли да ризикујемо, није могло раније.

– Реплика – РГ за медије су успорени и ограничени јер чекају вечито на одобрење пленума за све ствари.

– Реплика – РГ треба дати већу слободу, прелазимо у дебату о РГ сада.

– Реплика – битнија је брзина и ефикасност од грешака.

– Реплика – може, али да онда не линчујемо радне групе.

10. РГ за комуникацију

Коментари, аргументи, предлози:

– Анонимно писмо колеге са ФТН-а у Новом Саду. Писмо, јавно је доступно. Због закључка да је писмо демотивишуће и да људе не интересује, није прочитано скроз до краја.

– Реплика – писмо уноси параноју и демотивише.

– **УСВОЈЕНО** – придружити се осталим факултетима који блокирају улице испред својих факултета сваки дан.

Локација позната након договора са другим факултетима. Да онда, излазимо испред ректората.

– Конфузна дебата о природи ректорског пленума и давања права гласа особама са приватних факултета који нису још ступили у блокаду.

– Коментари – Да ли блокада факултета даје право гласа вишим школама? Да дамо право гласа приватним факултетима и школама који још нису у блокади? Право гласа око ствари које се генерално тичу блокада, али око Уба немају право гласа.

– Дебата о томе каква права имају људи са приватних факултета који блокирају ректорат, а чији факултети још увек нису формирали пленуме и нису у блокади.

– Прецизирање улоге студената са приватних факултета који нису тренутно у блокади, и прецизирање улоге пленума у Ректорату.

– **ОДБИЈЕНО – ПРЕДЛОГ** – да ректорат има једног делегата у кровном телу које је још увек у процесу формирања.

– **УСВОЈЕНО** – аутономија делегата око ТЕХНИЧКИХ ствари – остављено за касније док немамо више информација.

– **УСВОЈЕНО** – Састанак са ректором – понедељак, 16. децембра.

– Дебата о природи избора делегата који ће разговарати са ректором, уз разговор о самој природи захтева за ректора.

– Делегати само преносе наш глас, имају јасна упутства, и све што они раде ратификује пленум. Де факто курири.

[Замисао је била да делегати буду преносиоци воље Пленума. Ситруктура блокаде подразумевала је три инстанце: 1. матични факултети 2. универзитети 3. национални ниво. Гласови факултета су се пребројавали на ВСД-у, и онда би коначни збир био сав Универзитета у Београду, а одлука би ишла на сабирање с одлукама других универзитета, на националном нивоу].

– Реплика – ректор је већ испунио 3. и 4. захтев – остао је још само први.

– Мапирање комуникације – база подршке и заједнице – познавање форме и оквира за говор са јавношћу.

– Обраћање професора Бакића – (парафраза говора, јебига нисам дактилограф): Ко овде мисли да сам агент непријатељских сила? (Нико не диже руку). Колико вас је помислило да можда радим за домаће службе безбедности? (Нико не диже руку). Да ли верујете да неке службе утичу на рад пленума и ваша одлучивања? (Понеко диже руку). Интересантно му је што нисмо успели да за више сати одредимо нашег човека/курира за *Уписак недеље*, у недељу. Ми који непосредно демократски одлучујемо нисмо у стању да убацимо ниједног представника – опаска јесте ли ви нормални.

Обавештавамо га да нисмо стигли до те тачке још (*Уписак недеље*), на шта професор каже да зато и нисмо нормални, и да је у томе озбиљан проблем.

Након тога каже да тиме препуштамо терен људима са друге стране и да се наш глас неће чути. Поново опаска „Да ли сте ви нормални”? Молба модераторке да професор не користи израз „јесте ли ви нормални” јер је противно правилима пленума.

– Професор увређено напушта амфитеатар.

– Предлог – да направимо групу за саветовање за рад са медијима – колеге са новинарства ће нам помоћи.

– Коментар – молба за све присутне – главни проблеми су се променили, молба РГ за дневни ред. Да почињемо од прве три најбитније тачке.

– Пауза изгласана 18:30 – 18:45.

11. РГ за медије

Коментари, аргументи, предлози:

– Извештај – правилник о гостовању – читање правилника, биће доступан свима.

– Реплика – нема потребе да пленум изгласава кандидате.

– Реплика – ако би РГ сама бирала и одобравала кандидате, били би превише моћни.

– Реплика – то није ни био предлог, Пленум је тај који одобрава, РГ за комуникацију такође врши контролу.

– (Установљено да их РГ само предлаже, пленум је свакако тај који их одобрава или не одобрава).

– **УСВОЈЕНО** – РГ за медије номинује кандидате, пленум их не одобрава.

– **УСВОЈЕНО** – у одсуству бољих нових кандидата, исти кандидати могу да иду већи број пута (нисмо адекватно прецизирали да ли могу два или и више од два пута).

– **УСВОЈЕН** – правилник за односе са медијима.

– **УСВОЈЕНО** – Гостовање код Мије Бјелогрлић, тема блокаде, са нама ће гостовати студенткиња са ФДУ и можда неко из КОМСА, уз поштовање правилника о анонимности. Једно од питања ће бити што смо анонимни. Представља нас колега са историје.

– Питања која ће делегат бити питан су нам саопштена у облику релативно уско дефинисаних тема. Уследила дебата о томе да ли су питања превише опширна ако су формулисана у форми тема, и да ли треба да тражимо да буду потпуно уска и конкретна.

– Позив за *Уйисак недеље* одбијен.

– Апел професорке енглеског да нешто, опростите нисам схватио.

* Јављање само вечерас за делегата код ректората те исте вечери – М. К.
– **УСВОЈЕНО***

12. РГ за логистику

– Извештај – све је океј, апел да је 105 кантина, да се не задржавамо, да чистимо, али не преуређујемо 105 на своју руку.

13. РГ за психолошку подршку

– Оформљена је група за психолошку подршку. Група је почела са разговорима, добро им иде.

– Најављена радионица на тему менталног здравља – саветовалишта.

14. РГ за донације – није се дискутовало, није било присутних из РГ.

15. РГ за слободне активности

– Да се омогући жени са образовног програма РТС-а, по струци режисерке, да одржи антипредавање о самоуправљању, уторак 17-ог. Радионица је планирана још пре блокада у склопу предиспитних обавеза, сада неће више бити предиспитна обавеза већ антипредавање.

– **УСВОЈЕНО.**

– Да се омогући снимање кафиџонка подкаста.

– **УСВОЈЕНО.**

– Изнет распоред активности за следећу недељу.

16. РГ за ректорат – нема је, није се дискутовало.

17. РГ за васпитно-образовне установе

– Извештај – апел да пишемо пријатељски настројеном наставном особљу које познајемо од раније да нас подржи у блокади. Сада је циљ да писмо којим тражимо подршку од запослених у в-о установама потпише што више пленума.

– Четири синдиката су нас подржала, траже оставку министарке образовања, организују обуставу рада сваки петак.

18. Истраживање института за социологију – нико са знањем о овој теми није био присутан.

19. – Пленум за викенд или не.

– Коментар – прошли викенд је био неки инцидент, срање у ректорату. Не верујем да ће такви проблеми и сада искрснути, али реда ради да имамо пленум ако нешто искрсне.

– Коментар – могућност да се у недељу организује експресни пленум за „чишћење куће”.

– Предлог – експресни викенд за недељу – **ОДБИЈЕН.**

– **СЛЕДЕЋИ ПЛЕНУМ У ПОНЕДЕЉАК У 1 – УСВОЈЕНО.**

20. Разно – нико није имао ништа да каже

КРАЈ ПЛЕНУМА ИЗГЛАСАН 19:49

ЗАПИСНИК [30. јануар 2025]

1. Дневни ред

- Након минута ћутања да се прича о прегледу записника дан пре усвајања од стране „тела”.
- „Тело да буде подјединица радне групе архив”.
- „Нема потреба за одвојеним телом”.
- **Предлог:** о прегледу записника и телу да се прича у тачки разно – **усвојено.**
- Дневни ред се усваја.

2. Усвајање записника

- **Предлог:** усвајање извештаја са претходног пленума – **усвојено.**

3. Изгласавање наставка блокаде.

- Блокада се наставља.

4. Бирање модератора

- В. са археологије.
- М. са психологије.
- А. са антропологије.

5. Минут ћутања

6. РГМ

6.1. Извештај

- У последња два дана доста изјава, *Блиц*, *Нова С*, *Н1*...
- Одржан се “ask me anything”, преко 100 питања.
- Понуда да се уради прилог о блокадама, новинари АП-а да уђу на факултет и да снимају.
- **Предлог:** Да ли је пленум за то да дозволимо камерману АП-а да сними прилог о блокадама унутар зграде нашег факултета – усвојено.
- Предлог медијске групе Економског факултета, снимање спота песме „за милион година”, хорско испевавање строфе, пева се од стране студената разних факултета, идеја није разрађена.
- „Што је ово потребно”.
- „Ово би могло да повећа симпатију од стране ширег грађанства, може да заврши код Кесића или Ивановића”.
- „Наши канали би пренели песму и спот, емисије су бонус”.
- „Песма и спот можда нису прикладни уз циљ протеста”.
- **Предлог:** Пленум гласа да се подржи реализација снимања спота песме „за милион година” – **одбијено.**

7. ВСД

7.1. Извештај

– Апел радне групе за визуелни идентитет на прављење једне заставе за студенте.

– Појединци/радне групе које желе да праве заставу да направе до недеље.

– Гласање око заставе на сутрашњем пленуму.

– „Прича о застави постоји још пре групе за визуелни идентитет”.

– Прекидање расправе о „студентској странци”.

– „ВСД о овоме прича већ недељу/две, није предлог Филозофског”.

– „Ово нема везе са тачком ВСД-а”.

– Четири предлога медија са ВСД-а.

– Примедба да на ВСД-у нико не износи предлоге, само радне групе износи предлоге за које се гласа.

– **Предлог:** моментално гласање на ове предлоге – **одбијено.**

8. РГКДФ

8.1. Извештај

– Колеге са пољопривредног су нас обавестиле да је колегиница коју су ударила кола изашла из болнице.

– Скуп сведока напада на студенте ФДУ-а испред тужилаштва.

– Универзитет уметности прави изложбу.

– Рачунарски факултет је изгласао блокаду, имају проблема са управом, парламентом и власницима, имају претњу губитка године.

8.2 Нови Сад

Предлог организације протеста 1. 2. 2025. (документ).

– „Ово је план другог факултета који нас само обавештава, нема промене овог документа”.

– Читање документа.

– „Успели смо да организујемо два аутобуса, петак у 7 увече, субота у 7 и 8 увече”.

– Има места за спавање, понеће се пар врећа, спавамо на Филозофском факултету.

– „Ово не треба да буде либерални вашар, ’радикализација без радикализације’, ово је скандалозно као и Аутокоманда”.

9. РГЛ

9.1. Извештај

– Нема никаквих битних извештаја.

– Подсетник да се логистика бави обезбеђивањем неопходних ствари за факултет, одржавањем 104. и 105.

– „Логистика није задужена за чишћење”.

– „Где су отишле паре из Аутокоманде?”.

- „Сви рачуни су избројани и извештај је већ послат, ово је тачка донација”.
- „Шта се дешава са 7 тона неискоришћеног бетона?”
- „План је да се све неискоришћене ствари сачувају за будуће послове”.
- **Предлог:** Да се 7 тона бетона који нису искоришћени сагради зид око генералштаба – усвојено.
- „Храна се носи по канцеларијама, или поспремате иза себе или немојте да једете у њима”.

10. РГБ

10.1. Обраћање и задужења РГБ-а

- Објашњавање тога како функционише РГБ.
- Постоје 4 чуваркуће, летећа чуваркућа, кућна чуваркућа, чуваркућа за комуникацију са управом.
- Постоје избрани записници РГБ-а.
- Чуваркуће смењују координаторе на недељу дана, од максимално 2 мандата.
- Покренути су заједнички састанци са другим факултетима.
- РГБ проверава индексе.
- Сарађивање са стратегијом, логистиком, донацијама...
- Аутокоманда:
Пројекат је био недемократског карактера.
Промена плана акције.
6–8 координатора за 3 сектора.
Информације су пренете на наше састанке.
- Говор РГБ-а и обраћање пленуму.
- Спречавање потенцијалних инцидената.
- Колеге вређају РГБ увредом „фашисти”.
- „РГБ су насилници, доле РГБ”.
- Апел да се критике против РГБ-а и других радних група изводе пристојно.
- „Дешава се проблем идентитета РГБ има репресивну функцију, забрана изласка са факултета није демократска”.
- „Портир закључава врата самоиницијативно, не РГБ”.
- „РГБ мора да излази са саопштењем, РГБ има превише аутономије”.
- „Немамо координаторе, имамо чуваркуће, нико не заслужује да буде вређан из било које групе”.
- „Терет безбедности је грешка, ова идеја треба да се искорени”.
- „Проблем хијерархије која је ту од почетка”.
- „Нема поенте да се прслуци носе”.
- „Радна група за безбедност подразумева пажење осталих, треба демократизовати редарење”.
- Договарање комуникације и одговорности РГБ-а.

- „Радне групе не треба да се деле са обележјима”.
- „Треба да будемо самокритични, РГБ је и производ пленума”.
- „Не знамо шта се тачно скида и скандира, здраворазумски се одлучује о томе јер нема ништа, скидали смо заставе Зентропе, 451 и других. РГС треба да утврди шта треба да се скида и скандира”.
- „Проверавање индекса служи само да провери да студенти нашег факултета могу да улазе на факултет”.
- „Састанци РГБ-а су отвореног типа ако су и други састанци отвореног типа”.
- „Сви могу да редаре тако што ставе траке и седе испред”.
- „РГБ треба да промени име”.
- **Предлог:** дискусија око РГБ-а остаје за следећу недељу – **усвојено.**
- „РГБ себе гледа изван пленума и одбија да се промени”.
- „Проблем не може да се реши прикључивањем, увреде се схватају лично због давања себе у РГБ”.
- „Сви имамо колективни идентитет, не само РГБ, треба да имамо реформу, РГБ није паравојска”.
- „РГБ има жељу да се промени”.

[Ова дебата се сматра једном од значајних за Пленум Филозофског факултета у Београду. Треба назначити да је записничар био део групе људи која се овде препознаје као РГБ. Није наравно било физичког насиља, али за многе је принцип репресије функционисао путем емоционалних уцена и путем моралне уцене].

11. РГС

- Додатак templateу ФОН-а: тон акција (документ).
- „Како би ово спречило проблем?”
- „Знањем унапред може да се зна каква ће бити, какве ће се активности дешавати”.
- „Сваки догађај би требало да буде пријављен, поента је у транспарентности”.
- „Тон акције није најбољи израз”.
- **Предлог:** да ли се овај документ носи на ВСД – **усвојено.**

11.1. Фармацеути

- Радници апотеке најавили су блокаду саобраћаја
- Да ли треба ову акцију подржати или не?
- Најбоље би било излазити на личном нивоу.
- **Предлог:** подржавамо ову акцију на индивидуалном нивоу – **усвојено.**

* 11.2. Трговински ланци

- **Предлог:** пленум је за медијско подржавање ове акције – **усвојено.**

* 11.3. Образац

* 11.4. Ограде

– Ниједна изјава на пленуму чланова РГС-а није јавна изјава јавне групе него одређених појединаца.

11.5. КРГС

– Одложено за сутрашњи пленум.

12. КВОУ

* 12.1. отворена врата од 1–2 четвртак, и 5–6 понедељак, у 308.

* 12.2. смернице за ученике средњих и основних школа, није објављено.

13. РГМЕ

Одложено.

14. Разно

– **Предлог:** застава Србије може да се врати на пленум – **усвојено.**

– РГ за донације да извоји суму која би се недељно исплаћивала.

– Боље да чистимо за собом.

– **Предлог:** прављење недељног симболичког поклона за теткице – усвојено.

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА:

Необјављени извори:

Блокадни Архив Филозофског факултета у Београду, Београд.

Објављени извори

Болта, Владимир (2024). Говор на Пленуму: Питање Франс24 видео извештаја. *Ойсеї*, 30. 12. 2024. Доступно на: <https://sn.rs/ppkrl>

Болта, Владимир (2025). Фашизам у настајању. *Ойсеї*, 21. 3. 2025. Доступно на: <https://sn.rs/otvbc>

Петровић, Јован (2025). Протести – ванвременска драма. *Ойсеї*, 21. 1. 2025. Доступно на: <https://sn.rs/mghfb>

Петровић, Јован (2025). Страху је сестра сумња. *Ойсеї*, 15. 3. 2025. Доступно на: <https://sn.rs/7lgk7>

Received: 2025/12/1
Accepted: 2025/12/15

VLADIMIR BOLTA²
Serbia, Belgrade
E-mail: vladimirboltaff@gmail.com

TWO MINUTES FROM THE PLENUM OF THE FACULTY OF PHILOSOPHY
IN BELGRADE DURING THE BLOCKADE (2024–2025)

SUMMARY: The paper contains, with only the most necessary comments, a pair of complete minutes from the plenum of the Faculty of Philosophy of the University of Belgrade during the blockade in 2024 and 2025. The aim of the paper is to approximate the atmosphere of the gathering and gain insight into the communication of students during the plenum activities, since the plenum was the place from which the action at the protests was initiated. These two characteristic minutes represent a kind of window into the plenum reality, and can be an incentive for further research into the University on Blockade 2024–2025.

KEYWORDS: students, direct democracy, political struggles, protests

² Student at the Faculty of Philosophy, University of Belgrade.

Свеске Матице српске: Серија друштвених наука
издаје Матица српска
Уредништво и администрација:
Нови Сад, Улица Матице српске 1
Телефон: 021/420-199; 021/6615-798
pravlovic@maticasrpska.org.rs

Уредништво Свезака Матице српске: Серија друштвених наука
закључило је 16. (65) свеску 20. децембра 2025.
За издавача: др Драган Станић, председник Матице српске
Стручни сарадник Одељења: мср Никола Павловић
(pravlovic@maticasrpska.org.rs)
Технички уредник: Вукица Туцаков
Штампање завршено 2026. године

Компјутерски слог: Владимир Ватић, ГРАФИТ, Петроварадин
Штампа: САЈНОС, Нови Сад

Тираж: 300

ISSN: 0352-7700

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

80/82

СВЕСКЕ Матице српске : грађа и прилози за културну и друштвену историју. Серија друштвених наука / уредник Слободан Антонић. – 1985, св. 1– , – Нови Сад : Матица српска, 1985– . – 24 cm

ISSN 0352-7700

COBISS.SR-ID 2857738